

ΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1881.

ΕΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΤΕΥΧΟΣ ΚΣΤ'.

Ο ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΑΤΜΟΥ

Υπό

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ (Γιατροῦ).

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε σελ. 764). Τεῦχος ΚΕ'.

Τὸ ὄρέπανον ἀντεκατεστάθη ὑπὸ τοῦ λίκνου, δι' οὗ ὁ γεωργὸς-ἡδύνατο νὰ θερίσῃ τετραπλασίως περισσότερον, τοῦτο δὲ πάλιν ἀντικατέστη ὑπὸ νεωτέρας θεριστικῆς μηχανῆς, δι' ἧς εἰς ἐργατῆς ἡμπορεῖ νὰ θερίσῃ πεντάκις πλείοτερον λήϊον, ἢ διὰ τοῦ λίκνου. Τὸ ὄρέπανον λοιπὸν ὑπεχώρησεν εἰς τὴν θεριστικὴν μηχανήν, ἡ δὲ μάστιξ εἰς τὴν ἀλοητικὴν μηχανήν. Τὸ ἀτμάροτρον δὲν εἰσῆχθη εἰσέτι εἰς γενικὴν χρῆσιν, ἀλλ' ἀναμφιλέκτως καὶ τοῦτο θέλει ἐπιφέρει νέαν ἀναστάτῳσιν, ἡ δι' ἐπιγείων σωλήνων ἐπιτευχθεῖσα στέγνωσις τῶν γαιῶν, ἡ διὰ θερμοῦ ἀέρος ἀποξήρασις τῶν ὀπωρῶν καὶ λαχανικῶν, καὶ ἡ ἐπ' ἀόριστον διατήρησις ὀπωρικῶν, κρεῶν καὶ ἰχθύων ἐρμητικῶς κεκλεισμένων ἐντὸς μεταλλικῶν κιβωτιῶν εἰσὶν ὅλα σπουδαῖα βελτιώσεις τῆς γεωπονικῆς βιομηχανίας· καὶ τὰ διάφορα γένη ἀκόμη τῶν ἀγροδιαίτων θερεμάτων, οἶον, βόες,

ἵπποι, πρόβατα κ.λ.π. μετεμορφώθησαν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐντὸς τούτου τοῦ αἰῶνος.

Οἱ ὑπονομευταὶ μεταλλεῖων, μεταχειρίζονται τώρα τὴν δυναμίτιδα, καὶ ἄλλας ἐκρηκτικὰς ὕλας ἀποτελεσματικωτέρας καὶ ἤττον κινδυνώδεις τῆς διὰ ξυλανθράκων κατεσκευασμένης πυρίτιδος. Ὁ ἀτμὸς οὐ μόνον ἀναθιβάσει τὰ ὄρυκτά, καὶ ἀντλεῖ τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῶν ἐγκάτων τοῦ μεταλλεῖου, ἀλλὰ χρησιμεύει ἐνίοτε καὶ εἰς τὸ τρυπανίζειν τοὺς βράχους.

Πολὺ μᾶλλον σπουδαία εἶνε ἡ γενικὴ ἐκπαίδευσις τῶν ἐπιστατούντων εἰς ταύτας τὰς ἐργασίας περὶ τὴν μηχανικὴν καὶ χημείαν. Ἡ μέθοδος τοῦ ἀποχωρίζειν τὸν χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀπὸ τοῦ χώματος καὶ τῶν λίθων μετ' ὧν εἰσὶν ἠνωμένα κατὰ φύσιν, εἶνε ὅλως νέα.

Τὰ κυριώτερα μηχανικὰ ἐπιτηδεύματα ἡσθάνθησαν τὴν ἐπιρροὴν τῆς προοδευτικῆς ἡμῶν ἐποχῆς. Σχεδὸν πᾶσα μηχανὴ ἐφευρεθεῖσα ὅπως ἐλαττώσῃ τὴν διὰ χειρὸς ἐργασίαν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς νέαν βιομηχανίαν. Οἱ κατασκευασταὶ στασίμων ἀτμομηχανῶν, καὶ τῶν σιδηροδρομικῶν ἀτμαμαζῶν καὶ φορεῶν, οἱ λεβητοποιοὶ, καὶ οἱ μηχανικοὶ τοῦ ἀτμοῦ τῶν σιδηροδρόμων καὶ

του αερόφωτος, και οι παραγωγοί χημικών σκευασιών εισέ μερικά παραδείγματα τούτου. Αι μηχαναί προς τὸ ἐξάγειν σχέδια και ἐκμαγεῖα, τὰ κυκλικά και εὐθύγραμμα πριόνια. Σχοινία ἐκ μεταλλικοῦ σύρματος. Αἱ σιδηραὶ κρεμασταὶ γέφυραι, και αἱ μηχαναὶ πρὸς κατασκευὴν καρφίων και ξυλίνων στροφιγγων ἔδωκαν σημαντικὴν ὠθησιν εἰς τὴν βιομηχανίαν.

Ἐν αἱ σιδηραὶ γραφίδες δὲν ἀντικαθίστανον τὰς χορηγουμένας ἀπὸ πτερῶν τῶν πτηνῶν, αἷτινες δὲν θὰ ἐπήρουν διὰ τὰς παρούσας γραφικὰς ἀνάγκας, ἡ παιδεία θὰ ἐχώλαινε τὴν σήμερον. Ἡ ἀτμοκίνητος τυπογραφία, ὁ ἑλικοειδὴς τροχός, ἡ στοιχειοχύτις μηχανή, αἱ λυχνιαὶ με καπνοδόχους, αἷτινες φλογίζουσαι καταναλίσκουσι τὸν καπνὸν και αὐξάνουν τὴν λάμψιν, οἱ διὰ κηροσίνης φωτίζοντες λαμπτήρες, αἱ διὰ στεαρίνης κατασκευαζόμεναι λαμπάδες διαυγεῖς και καθαραὶ, ἀντὶ τῶν δυσωδῶν και ἀκαθάρτων ἐκίνων ἐκ στέατος ὀφείλονται εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰμοῦ.

Σιδηρόδρομοι και ἀτμόπλοια κατεκάλυψαν τὴν ξηρὰν, τοὺς ποταμούς και τὰς λίμνας τῆς Εὐρώπης και τῆς Βορείου Ἀμερικῆς διὰ τοῦ εὐεργετικοῦ συμπλέγματος τῶν γραμμῶν των και ἔδωσαν νέαν ζωὴν εἰς τὸ ἐμπόριον.

Ἡ ἐξαγωγή τῆς Μεγάλης Βρετανίας τῷ 1770 ἀνέβαινε εἰς δεκατρία ἑκατομμύρια, ἐνῶ τῷ 1870 συνεποσοῦτο εἰς διακόσια πενήτηνκα ἑκατομμύρια λιρῶν περίπου. Ἐν διαστήματι ἑκατὸν ἐτῶν ἡ χωρητικότης τῶν πλοίων ἐκείνου τοῦ Κράτους ἀπὸ πεντακοσίων χιλιάδων ηὔξησεν εἰς ἐπτὰ ἑκατομμύρια και ἑκατὸν χιλιάδας τόνων· ἡ δὲ χωρητικότης τῶν ἀφιχθέντων πλοίων ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ηὔξησεν ἀπὸ ὀκτακοσίας χιλιάδας εἰς δεκαοκτὼ ἑκατομμύρια τόνων. Ἡ ἀσφαλθεῖσα ποσότης ὑψώθη ἀπὸ ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἑκατομμυρίων, εἰς ἓν δισεκατομμύριον και 360 ἑκατομμύρια λιρῶν.

Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐμπορικῆς ἀναπτύξεως μετὰ τὰ 1770, ἐγένετο ἐντὸς τῶν τελευταίων εἰκοσιν ἐτῶν, ἡ δὲ ἐτήσια αὐξησης τώρα εἶνε μεγαλύτερα παρὰ τὸ ὀλίγον ἐμπόριον ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος· δεκαπλασιώ-

δὲ μεγαλύτερα τοῦ ἐμπορίου οἱ αὐτὸτε ἐποχῆς πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ πρόοδος εἰς τὰ λοιπὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης ἐν γένει δὲν ἐπῆλθε τόσον ταχέως ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλ' εἶνε οὐχ ἤττον ἀξιόλογος. Ἡ ἐξαγωγή τῆς Γαλλίας ὑψώθη ἀπὸ ὀγδοήκοντα ἑκατομμυρίων τῷ 1840 εἰς ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια λιρῶν τῷ 1869. Ἡ τῆς Αὐστρίας ἀπὸ ὀκτὼ ἑκατομμυρίων τῷ 1842 εἰς τριάκοντα δύο ἑκατομμύρια λιρῶν τῷ 1869 ἐκείνη τῆς Ρωσίας ἀπὸ δέκα ἑκατομμυρίων τῷ 1851 εἰς εἴκοσι πέντε ἑκατομμύρια λιρῶν τῷ 1869. Ἐν δὲ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἡ πρόοδος ἐγένετο πολὺ συντονωτέρα ἢ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ. Ἡ ἐν συνόλῳ ἀξία τῶν εἰσαγομένων και ἐξαγομένων (ἐκτὸς τῶν πολυτίμων μετάλλων) διὰ τὰ δεκαπέντε ἰδίως ἐμπορικὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἦτο κατὰ μὲν τὸ 1860 ἔτος ἐν δισεκατομμύριον και διακόσια ἑκατομμύρια κατὰ δὲ τὸ 1870 πέντε δισεκατομμύρια και ἑννεακόσια ἑκατομμύρια λιρῶν. Ἐκ τῶν καταπληκτικῶν τούτων ἀριθμῶν δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ὀρθὴν τινα ἰδέαν περὶ τοῦ ὑπερβάλλοντος μεγαλείου τῆς παρουσίας ἐποχῆς σχετικῶς πρὸς τὸ παρελθόν. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ ἐμπόριον τώρα αὐξάνει ἐννέα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐτησίως, ἐνῶ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ αἰμοῦ δὲν προήγετο ἐν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν κατ' ἔτος, δὲν δικαιούμεθα νὰ ἐναθρυνώμεθα διὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, ὅστις ἐπήνεγκε τὸσαύτην πρόοδον; Σημειωτέον ἐν τσοῦτῳ ὅτι αἱ Δυνάμεις, αἷτινες ἐπροξένησαν τὴν θαυμασίαν ταύτην ἀνάπτυξιν δὲν ἔφρασαν ἀκόμη εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς ἐνεργείας των, ἀλλ' ἀπλῶς ἤρξαντο ἐργαζόμεναι δραστηρίως, και ὅτι τὸ νέον ἐμπόριον δὲν ἔλαβεν εἰσέτι καιρὸν νὰ ἀνελιξῆ τὴν δύναμίν του. Κυβερνῆται και λαοὶ δὲν καταλαμβάνουν ἀκόμη τὸ μέγεθος τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων, οὔτε ἔμαθον εἰσέτι οἱ ἔμποροι και κεφαλαίουχοι νὰ συνεννοῦνται ὅπως καταργήσωσι τὰς νομοθετηθείσας περὶ ἐμπορίου μωρίας παρελθόντων αἰώνων. Τὸ ἐμπόριον προωρίσται νὰ συδέσῃ τὰ ἔθνη ἐν εἰρήνῃ και θὰ τὰ ὑποχρεώσῃ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων χρόνων νὰ ὀργανίσωσι συμμαχίαν πρὸς ἀπονομήν διεθνούς δικαιοσύνης, και ὑπεράσπῃσιν τῶν μεγάλων ἐμπορικῶν συμ-

φερόντων των. Ὀφείλουν νὰ παραδεχθῶσι νέους κανόνας διὰ τὰς νέας περιστάσεις των. Ἡ πολιτικὴ ἤτις ἠδύνατο νὰ ἦνε ἐπωφελὴς ἐθνικῶς θεωρουμένη τῷ 1770 ἔτει, θὰ ἦτο τώρα αὐτόχρημα μωρία. «Τὸ ἐμπόριον», ὡς ἀπεφάνθη ἐπίσημος σύγχρονος ἡμῶν οἰκονομολόγος, «ἐδίδαξε πρῶτον τὰ ἔθνη εὐμενῶς νὰ βλέπωσι τὸν πλουτισμὸν και τὴν εὐημερίαν ἀλλήλων. Ἐνῶ ἀνέκαθεν ἕκαστος φιλόπατρις ἀνὴρ, ἐκτὸς ἂν ἦτον ἀρκούντως πεπαιδευμένος ὥστε νὰ συναισθάνηται ἑαυτὸν κοσμοπολίτην, ἐπεθύμει νὰ βλέπῃ πάντα τὰ λοιπὰ Κράτη ἀσθενῆ, πτωχὰ, και κακῶς κυβερνώμενα, ἐξαιρουμένης τῆς πατρίδος του: Ἀλλὰ τώρα καθεὶς ἐννοεῖ ὅτι ὅσον μεγαλύτερος εἶναι ὁ πλοῦτος και ἡ εὐδαιμονία ἐκείνων, τόσον μεγαλύτερα θέλει εἶναι και ἡ εὐημερία τοῦ ἔθνους του. Ἀπαραλλάκτως καθὼς προάγεται ὁ ἔμπορος ἢ βιομήχανος ὅστις ἐργάζεται ἢ συναλλάσσεται μετὰ εὐπορούντων μᾶλλον, ἢ πτωχῶν γειτόνων και θαμόνων. Ἀλλὰ διίσχυρίζονται τινὲς ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος εἶνε ὀλέθριον, ὅτι τείνει ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὴν ὑλικότητα, ὅτι εἶναι ἐναντίον εἰς τὰς αἰσθηματικὰς και πνευματικὰς ἐπιρροὰς, και θεοποιεῖ τὰ χρήματα και τὰς μηχανάς. Ἡ ὑπόθεσις τῆς τοιαύτης μεμψιμοιρίας εἶνε, ὅτι οἱ προτείνοντες αὐτὴν δὲν ἔτυχον ὀρθῆς ἀγωγῆς, και εὐρίσκουν ὅτι ὁ κόσμος δὲν ἔχει πρὸς αὐτοὺς συμπάθειαν. Μετροῦντες αὐτὸν διὰ τοῦ πῆγους τῆς ἀμαθείας και προλήψεως των, συμπεραίνουν ὅτι εἶνε στρεβλός. Εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τοιαῦται μεμψιμοιρίαὶ ἠκούσθησαν ἐπὶ τῇ προόδῳ τῶν λυσιτελεστέρων μεταβολῶν. Ἡ περιφρόνησις εἰς τὴν ὑπέπεσαν οἱ προγενέστεροι ἡμῶν μεταφυσικοὶ πρέπει νὰ ἀποδοθῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς ὑπερτέρας ἡμῶν γνώσεις. Ὑμεῖς οἱ ἐπιγενόμενοι ἀνεκαλύψαμεν ὅτι οἱ συλλογισμοὶ των ἐστηρίζοντο ἐπὶ σαθρῶν βάσεων, και κατὰ συνέπειαν, ἀδιαφοροῦμεν εἰς τὰ συμπεράσματά των. Ἡμπορεῖ δὲ νὰ διίσχυρισθῆ τις εὐλόγως ὅτι ἡ ποίησις, ἡ ζωγραφικὴ, και ἡ γλυπτικὴ, και ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ποτὲ ἐντὸς ἴσου χρονικοῦ διαστήματος, δὲν παρήγαγον τόσα καλλιτεχνικά και μεγαλοπρεπῆ ἔργα ὅσα ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ 1770. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν τὸν καιρὸν νὰ συζητήσωμεν τοῦτο.

Ἐπάρχουσιν ἱκαναὶ ἀποδείξεις ὅτι μεγάλη μεταβολὴ ἐγένετο εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος — μεταβολὴ ἀρκούντως σπουδαία, ὥστε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἀναγνώρισιν νέας ἐποχῆς, διὰ τὸν πολιτισμὸν. Ἡ ἐπικρατούσα ἐπιρροὴ και ὁ χαρακτηριστὴρ τῆς ἐποχῆς ἡμῶν ὑπαγορεύουσι τὸ ἐπώνυμον «αἰὼν τοῦ Ἀτμοῦ». Τοῦτο δὲ, καθὼς αἱ κοινῶς παραδεδεγμένα ἐποχαὶ α τῆς λίθου, τοῦ χαλκοῦ, και τοῦ σιδήρου» μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ βιομηχανία εἶνε ὁ ἐπικρατέστερος χαρακτήρ τοῦ ἐνεστῶτος πολιτισμοῦ. Κανὲν ἄλλο ὄνομα δὲν ἐπαρουσιάσθη, οὐδεμία ἄλλη δύναμις δὲν δύναται νὰ συναγωνισθῆ μετὰ τοῦ αἰμοῦ. Αἱ πρόοδοι εἰς τὴν τυπογραφίαν, και εἰς τὴν κατεργασίαν τοῦ σιδήρου και τῶν ὑφασμάτων, εἰσὶν ἀληθῶς μέγιστα, ἀλλ' ὅμως τὸ πλεῖστον τῆς ἀξίας των ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν αἰμοῦ, ὅστις κινεῖ τὸ πιεστήριον, κατεργάζεται τὸν σίδηρον, και τὰ ὑφάσματα, και μεταβιβάζει τὰ προϊόντα ταῦτα εἰς τὴν ἀγοράν. Ἡ ἐφεύρεσις τοῦ Watt παρήγαγε νέαν ἐποχὴν, ἣτις ἰσοφαρίζει μ' ἐκείνην τοῦ Χαλκοῦ, αἱ δὲ αὐταὶ εἰσὶν αἱ σπουδαιότεραι πάσης ἄλλης ἐποχῆς ἱστορικῆς.

Ὅταν οἱ ἄγριοι ἔμαθον νὰ ἐργάζωνται τὸν χαλκόν, τὰ ἀρχαιότερά των ὄπλα και ἐργαλεῖα, ἐκ λίθων και ὀστέων συνιστάμενα ἐγκατελείφθησαν. Ἡ ἐκ πυρολίθου μάχαιρα, ἣς ἡ εὐθραυστος αἰχμὴ ἐστομώνετο εἰς τὸν πρῶτον κτύπον κατὰ τοῦ ξύλου ἀντικατεστάθη διὰ τῆς σκληρᾶς μεταλλικῆς, ἣτις ἠδύνατο ν' ἀκονισθῆ και νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ ἔτη. Ἡ δύσχρηστος Ὀψιανὴ λίθινος ἀκμὴ τοῦ δόρατος, ἡ συντριβομένη εἰς τὴν πρῶτην βολὴν ἀντικατέστη δι' ἄλλης εὐχρηστοτέρας και στερεοτέρας ὕλης, ἱκανῆς νὰ διατηρηθῆ ἐπὶ αἰῶνας ἀτέραμος. Ὁ ἄγριος ὀπλισμένος με πυρολίθινά ὄπλα δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὸν ἀνθρώπον τῆς χαλκίνου περιόδου. Ὅθεν ὁ τελευταῖος ἐκυρίευσεν τὰς εὐφορωτέρας κοιλάδας και ὑπεδούλωσεν τὸν ἕτερον διὰ τῆς ὑπεροχῆς τῶν ὄπλων του. Ἡ χρῆσις σκαπάνης, λίσσου και δρεπάνου ἐκ μετάλλου ἦτον ἡ ἀρχὴ τῆς συστηματικῆς γεωργίας. Ἡ γῆ τότε ἤρξατο νὰ παράγῃ ἀφθόνως, ἡ προμήθεια τῆς τροφῆς ἐγένετο μεγαλύτερα και μονιμωτέρα, ὁ πληθισμὸς τῶν κοι-

νωνιῶν ἐπυκνώθη, λιθόκτιστοι οἰκοδομαὶ ἠγέρθησαν διὰ ναοὺς, φρουρία καὶ ἀποθήκας γεννημάτων. Ἡ συσώρευσις περιουσίας ἐγένετο ἐφικτὴ καὶ εὐπόλητος. Αἱ κοινῶναι διωργανίσθησαν καὶ στρατοὶ ἐξησκούντο εἰς πολεμικὰ ἔργα. Πᾶσαι αὐταὶ αἱ μεταβολαὶ ἦσαν ἀναγκαῖα συνέπεια τῆς ἀνακαλύψεως τῆς χαλκουργίας.

Ἐν τῇ προηγουμένῃ λιθίνῃ ἐποχῇ οἱ ἄνθρωποι ἔζων ἄνευ μονίμων οἰκιῶν, ἄνευ ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, ἄνευ πόλεων, ἄνευ περιουσίας, ἐπαγγέλματος, φιλολογίας, ἢ προσδοκίας τινὸς μελλούσης προόδου.

Τοῦ σιδήρου καὶ τῆς τυπογραφίας αἱ ἐποχαὶ ἀνεστάτωσαν μὲν τὴν κοινωνίαν, ἀλλ' ἦσαν ἥτον σπουδαῖαι, ἢ αἱ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ἀτμοῦ. Ἡ ἀναστάσις τῆς ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ σχετικῶς θεωρουμένη ἦτον ἡ μεγαλύτερα ἀλλ' ἀπολύτως ἐξεταζομένη ἦτον ἀναλόγως μικρὰ καὶ πολὺ βραδεία κατὰ τὴν πρόοδον παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἀτμοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι διίσχυρίζοντο ὅτι ἡ μοναρχία των διετηρήθη, ἄνευ σπουδαίας τινὸς μεταβολῆς ἐπὶ δεκάκις χίλια ἔτη. Ὑπάρχουν δὲ λόγοι ὅπως πιστεύσωμεν ὅτι τὸ θρησκευμα καὶ ἡ πολιτεία των διετηρήθησαν ἀναλλοίωτα ἐπὶ τρεῖς χιλιάδας ἐτῶν περίπου, καὶ ὅπως παραδεχθῶμεν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι προώδευσαν βραδύτατα ἕως ὅτου ἐφθασαν εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν. Ὅσον ὀπισθοδρομικῶς ἐρευνῶμεν τὴν ἱστορίαν, τόσον πλέον μακροχρόνια εὐρίσκομεν τὰ διαλέματα μεταξὺ τῶν σταθερῶν προόδων τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀλλ' ὁ ἐνεστὼς αἰὼν διαλάμπει, οὐχ ἦττον διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐφευρέσεων καὶ ἀνακαλύψεων, ἢ ἕνεκα τῆς ταχύτητος τῆς ἐμφανήσεως των ἀλλεπαλλήλως καὶ τῆς ἐξαπλώσεως αὐτῶν δι' ὅλης τῆς οἰκουμένης. Οὐδεμίαν προγενεστέρα ἐποχὴ δὲν ὁμοιάζει οὔτε προσήγγισε τὴν ἡμετέραν, ὡς πρὸς τὰ κατορθώματα, καὶ ἂν ποτε ἐκπολιτιστικὴ δύναμις ἦτον ἀξία ἀποθεώσεως, αὕτη εἶνε ἀναμφιλέκτως ὁ Ἄτμος.

ΩΡΑΙΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Ο ΜΩΥΣΗΣ ΕΚΘΕΤΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

Ὁ Δελαρῶς ὑπῆρξεν εἰς τῶν διατημοτέρων ζωγράφων τῆς νέας ὑπὸ Δαβὶδ συστηθείσης περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος Σχολῆς, τὰ νῦν διαλυθείσης. Οὐδεμίαν ἄλλην ἔσχεν ἢ Σχολὴ αὕτη ἀναξίαν ἑαυτῇ, πᾶν δὲ ἔσχον αὐτῆς γέννημα ὀφείλουσιν ἰδίως σπουδαῖσαι οἱ βουλομένοι προσοικειωθῆναι μετὰ παντὸς ἐνότου καλοῦ, καὶ μετὰ τῶν διαφορῶν προσόντων τῆς τέχνης τῆς ὑπὸ ποιήλας φάσει ἀναπτύξεως διερχομένης. Τὰ καλλιτεχνήματα τοῦ Δελαρῶς φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς διακεκριμένην ποικιλίαν ἡθους, ἐπικρατέστερον δὲ παντὸς ἄλλου ἐστὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ ἰδίως ἐπὶ παντὸς ἀφορόντος τὰς φρικώδεις σκηνὰς τῆς Μεταπολιτεύσεως καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἐν τῷ ἀπέναντι ἡμῶν δείγματι καθορᾶ τις σπουδαῖον ἐπισόδιον, ἔμπλεον τῶν λυσιτελεστέρων, τῷ ἀνθρώπῳ ἀποτελεσμάτων, παριστώμενον μετὰ πάσης τῆς προσανηκουσῆς ἀπλότητος συνάμα καὶ γαλήνης. Παρακαλοῦνται ὅθεν οἱ φίλοι ἡμῶν ἀναγνῶσται ὅπως ἐπιτρέψωσιν ἡμῖν τὴν ἔκθεσιν τῆς ἀπλοϊκῆς μὲν ἀλλ' ἐνταυτῷ ὑψηλοτάτης περιλήψεως τοῦ Ἱερογραφικοῦ κειμένου ἐν ᾧ ἀναγινώσκωμεν ὅτι ἡ Μήτηρ Μωσέως συγκινηθεῖσα ὑπὸ τῆς εὐειδοῦς τοῦ τέκνου τῆς ὄψεως, διὰ νὰ μὴν εἴπωμεν ὑπὸ ἄλλης τινὸς ἀοράτου ἀλλὰ πανισχύρου ἐπιρροῆς, ἔκρυψεν ἀνατρέψουσα αὐτὸ ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας.

Ἐξοδος, Β'. Ἐδαφ. 3. Μὴ δυναμένη ὅμως κρυψαὶ αὐτὸ πλέον, λαβοῦσα κιβώτιον σπάρτινον ἔκρυπεν αὐτὸ μετ' ἀσφαλτον, καὶ θέσασα ἐντὸς αὐτοῦ τὸ παιδίον ἀφῆκεν αὐτὸ εἰς τὸ γεῖλος τοῦ ποταμοῦ.

4 Ἡ δὲ ἀδελφὴ αὐτοῦ παρέμενε μακρόθεν ἵνα ἴδῃ τὸ ἀποδητόμενον.

5. Κατέβη δὲ ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραῶ ὅπως λουσθῆ ἐν τῷ ποταμῷ καὶ ἐνῷ αἱ θεράπαιναι αὐτῆς περιήρχοντο τὴν ὄχθην, ἴδε τὸ κιβώτιον ἐπὶ τοῦ ἔλους καὶ ἔπεμψε μίαν αὐτῶν ὅπως τὸ προσλάβῃ.

6. Ἀνοίξασα αὐτὸ βλέπει τὸ παιδίον, καὶ

ίδου εκλαιε· και τὸ ἐλυπήθη, λέγουσα, ἀπὸ τὰ τέκνα τῶν Ἑβραίων εἶναι τοῦτο.

7. Τότε προσελθούσα ἡ ἀδελφὴ τῆς θυγατρὸς Φαραὼ προσέφερεν ἑαυτὴν ἵνα εὕρη τροφὸν ἀνάμεσον τῶν Ἑβραίων γυναικῶν καὶ θηλάσῃ τὸ παιδίον.

8. Καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραὼ ἀπεκρίθη εἰς αὐτήν, — Ὑπαγε. Καὶ τὸ κοράσιον ἀπῆλθε καὶ ἔκραξε τὴν μετέρα τοῦ παιδίου.

9. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὴν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, λάβε τὸ παιδίον τοῦτο καὶ θήλασον αὐτό, καὶ ἐγὼ δώσω τὸν μισθόν σου.

10. Ἔλαβε δὲ ἡ γυνὴ τὸ παιδίον καὶ ἐθήλασεν αὐτό· καὶ ὅτε ηὐξύνθη ἔφερεν αὐτό εἰς τὴν θυγατέρα Φαραὼ, καὶ ἐγένετο υἱὸς τῆς, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μωσῆν, διότι εἶπεν, ἔσωρα αὐτὸ ἀπὸ τῶν ὑδάτων.

Ἡ μορφή τοῦ νηπίου, τοῦ μέλλοντος προφήτου, τοῦ παιδευθέντος ἀνὴρ πάσης σοφίας Αἰγυπτίων — «τοῦ δυνατοῦ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις» — τοῦ λαλήσαντος τῷ Ὑψίστῳ πρόσωπον μὲ πρόσωπον, ἐν μέσῳ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν ἐπὶ τοῦ Σινᾶ, — τοῦ σωτήρος τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, — καὶ τοῦ πρώτου ἱστορικοῦ τοῦ χαραξάντος τὴν πρώτην Αἰώνιον Διαθήκην ἀναμέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, — τοῦ εἰπόντος ἐπὶ τέλους τοὺς ἀξιωματικοὺς λόγους τοὺς ἐν συνόψει περιέχοντας ἄπασαν τὴν τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν, τὸ «Ἄνδρες ἀδελφοί ἔστε ὑμεῖς· ἵνα τί ἀδικεῖται ἀλλήλους!» — ἔστιν ἀληθῶς καλλιτεχνικὸν ἀριστούργημα. Νήπιον μὲν ὀρώμεν ἐν κοιτῆδει, ἀλλὰ μέτωπον εἰσηγητικὸν φέρων τύπον, καὶ προγνωστικὴν ὄψιν ἔκφρασιν· διὰ δὲ πλείστης ὄψης περισκέψεως, τὸ τοῦ φωτὸς ἀποτέλεσμα ἐπ' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ ἀντικειμένου συγκετροῦται. Ἡ θυγάτηρ Φαραὼ παρίσταται ἀληθῆς ἡγεμονίς, μελανὴν ἔχουσα τὴν κόμην καὶ μελανὰ δορκάδος ὄμματα, τὸ ἀνάστημα αὐτῆς ἀσιόπρεπές, καὶ οὐδόλως ἄκομψον.

Τὴν ὡραίαν ταύτην εἰκόνα ἤρξατο ἐπεξεργάζεσθαι ὁ Δελαρὼς ἐν ἔτει 1848, ἐκ σχεδιογραφήματος ἰδίου πρὸ ὀκταετίας γενομένου, τελειώσας αὐτὴν τῷ 1853. Εὕρεται δὲ εἰς μέγα, ἐν τῇ συλλογῇ τῆς Βαρωνέσσης I. Δε Ροδσχιλδ. Ὁ καλλιτέχνης ἐδημοσίευσεν εἶτα τὴν αὐτὴν εἰ-

κόνα καὶ εἰς μικρὸν, ἧς ἀντίτυπον, ἔργον τοῦ Ἑνρικότου Δουπόντ ἀρίστου χαλκογράφου Γάλλου, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῶν ΚΚ. Τουπέλ καὶ Συντροφία ἀδεία τὲ τούτων καὶ παρ' ἡμῶν.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΟΛΟΓΙΑ.

(Συνέχεια καὶ τέλος, ἴδε σελ. 778) Τεύχος ΚΕ'.

Εὐκολον ἤδη ἀποβαίνει ἡμῖν ν' ἀναφέρωμεν περιστάσεις γονιμοποιήσεως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πλήρους, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον νοθογενοῦς μεταξὺ διαφόρων εἰδῶν καὶ μάλιστα μεταγενῶν (ὡς παρ. γάρ. αἱ νοθογένειαι τῆς αἰγοκαμήλου καὶ τῆς προβατοκαμήλου, ὄνου καὶ ἡμίονου, λέοντος καὶ τίγρεως, πιθήκων κτλ.). Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι δὲν ὑφίσταται πλέον χάσμα ἀνυπέβλητον μεταξὺ τῶν ζωικῶν, ἢ τῶν φυτικῶν εἰδῶν, καὶ μεταξὺ αὐτῶν μάλιστα τῶν τύπων, τῶν κατεχόντων ἀνωτέραν ἐν τῇ ταξινομίᾳ θέσιν, τῶν ἐχόντων πληρῆ ἐιδικοποίησιν, τῶν μεμονοποιημένων ἤδη πρὸ πολλοῦ καὶ παρὰ τοῖς ὁποίοις ἐπομένως ὁ τῆς κληρονομίας(*) νόμος μεγάλην κέκτηται ἰσχύν. Τὰ γεγονότα ὁμοῦ ταῦτα, ὄντα κατὰ τὸ πλεῖστον λίαν κοινὰ, εἰς τὰς αὐτὰς ὑπόκεινται ἀποδείξεις, εἰς τὰς ὁποίας καὶ κατὰ ἀνάλογα γεγο-

(*) Σημ. Μεταφρ. — Κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Δάρβιν ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ὀργανικῶν ὄντων, πέντε εἰσὶν οἱ διέποντες τὴν ἐξέλιξιν ταύτην νόμοι. 1) ὁ νόμος τῆς παραγωγῆς, 2) ὁ νόμος τῆς ἀμοιβαίας ὡς πρὸς τὴν ἀύξησιν τῶν ὀργάνων σχέσεως, 3) ὁ νόμος τῆς κληρονομίας (ἀ. κληρονομίας τῶν κεκτημένων τροποποιήσεων, β'. κληρονομίας τῶν μεταβολῶν κατὰ τὴν ἀντίστοιχον ἡλικίαν), 4) ὁ νόμος τῆς γεωμετρικῆς προόδου κατὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν εἰδῶν καὶ τῆς ἀριθμητικῆς προόδου κατὰ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῆς τροφῆς, 5) ὁ νόμος τῆς μονιμότητος τῶν τύπων, ἀναλόγου οὔσης τῆς ἀπλότητος τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργανικῶν ὄντων.

νότα, ἅτινα ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν κατὰ τὴν ἔρευναν τοῦ φυτικῶν βασιλείου. Ὅθεν δίδομεν πέρασ τῇ διερευνησῆ ταύτη, ἀνασκευάζοντες θεωρίαν τινὰ, τῆς ὁποίας αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ διευτυπώθησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῆς Θετικῆς Φιλοσοφίας (Ἰανουάριος καὶ Φεβρουάριος 1868).

Αἱ ἰδέαι καὶ οἱ ὅριμοι τοῦ ἱκανοῦ ζωτέχνου, τὰς ὁποίας παρακτιῶν ἀναφέρομεν, ἔχουσι σπουδαιότητά τινα, καθόσον εἰσὶ σαφεῖς καὶ εὐκρινεῖς καὶ ἐπομένως εὐκόλως δύνανται νὰ ἐννοηθῶσι καὶ νὰ πολεμηθῶσι.

Ὁ Σανσὼν νομίζει, ὅτι εὕρεν ἐπὶ τέλους τὸν στερεὸν ἐκείνον βράχον, ἐφ' οὗ δυνάμεθα νὰ οἰκοδομήσωμεν δι' ἀκαταστρέπτου γρανίτου λίθου τοὺς ὀρισμούς τοῦ γένους, τοῦ εἶδους καὶ τῆς φυλῆς. Ἀλλ' οὐκ ἐσμέν ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἐκλαμβάνουσι τὰ τελευταῖα ταῦτα συμπλέγματα, ὡς βάσιν τῆς ταξινομίας τῶν ὀργανικῶν ὄντων, καθότι αἱ κύρια διαιρέσεις εἰσὶ λίαν οὐτιώδεις. Καίτοι ὁμοῦ ἀληθές ἐστίν, ὅτι τὰ φύλλα καὶ οἱ κλαδίσκοι δὲν δύνανται νὰ ὑποστηρίξωσι τὸν κορμὸν καὶ τοὺς κλάδους δένδρου τινός, οὐχ ἥττον ὁμοῦ νομίζομεν, ὅτι ἐπ' ἀναγκῆς ἐστίν, ὅπως διαφωτίσωμεν μετ' ἱκανῆς ἐντάσεως ἐπιστημονικοῦ φωτὸς τὰ καθέκαστα. Ἴδωμεν λοιπὸν τοὺς ὀρισμούς τοῦ Σανσὼν.

Τὸ γένος ἐστὶ κατ' αὐτὸν ἡ συλλογὴ ἀπάντων τῶν ὄντων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ γονιμότης ἐστὶ μὲν δυνατὴ, ἀλλὰ νοθογενῆς καὶ περιωρισμένη.

Οἱ τύποι, οἵτινες δύνανται μὲν νὰ συνενῶνται μετ' ἀπεριόριστου καὶ διαρκοῦς γονιμότητος χωρὶς ὁμοῦ νὰ μεταδίδωσι σταθερῶς τοῖς νέοις παραγομένοις οὔσι τὰς χαρακτηριστικὰς αὐτῶν μορφὰς ἀποτελοῦσι τὸ αὐτὸ εἶδος.

Τέλος ἡ ἐντελής γονιμότης ἀφ' ἐνός, καὶ ἡ σταθερὰ καὶ ἀναγκαῖα μετάδοσις τῶν τῆς μορφῆς τύπων ἀφ' ἐτέρου, συνιστᾶσι τοὺς χαρακτῆρας τῆς φυλῆς.

Ἡ φυλὴ λοιπὸν συνίστησι τὸν ἄκρον ὄρον τῆς ἀναλύσεως, τὴν ἐνότητα, τὸ ζωολογικὸν ἄτομον. Ἀναλλοίωτον κατὰ τε τὸ παρὸν, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον δύνανται ποτε νὰ ἐκλεί-

ψη, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ μεταβληθῇ, οὔτε ποτὲ μετεβλήθη.

Καὶ ὁμοῦ ὁ Σανσὼν παρεξηγεῖ σπουδαίως τὴν ἀπλουστάτην αὐτοῦ ἀρχὴν· ἥτοι παραδέχεται, ὅπερ καὶ λίαν ἐναργές, ὅτι τὸ παραγόμενον δὲν ὁμοιάζει πάντοτε ὁμοίως τοῖς παραγοεῦσιν αὐτοῦ, ὅτι καὶ οὗτοι ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀλλήλοις καὶ ὅτι οἱ κτηναγωγοὶ πολλάκις ἀπέδειξαν, ὅτι δυνάμεθα νὰ μεταδώσωμεν τοῖς ἡμετέροις κατοικιδίοις ζώοις κληρονομικὰς μεταβολὰς. Οὕτως ὁ ἡμέτερος ζωτέχνης καίτοι ζωηρῶς κατειρωνεύεται τοῦ περιωρισμένου ἀλλοιωτοῦ, οὐχ ἥττον παραδέχεται αὐτὸ, ἐξακριβῶν ὁμοῦ, ὅπερ δίκαιον ν' ἀποδώσωμεν αὐτῷ, τὰ ὅρια αὐτοῦ· διότι διηυκρίνησε σαφῶς τὸ ἐνδεχόμενον καὶ τὸ ἀναγκαῖον αὐτοῦ. Κατ' αὐτὸν οἱ δευτερεύοντες χαρακτῆρες, ἐπομένως καὶ οἱ μεταβλητοὶ εἰσὶ τὸ ἀνάστημα, τὸ χρωμα τοῦ τριχώματος, ὁ ὄγκος τῶν μυῶν, ἡ διεύθυνσις τῶν ὀστέων μοχλῶν, τὸ εὖρος τοῦ θώρακος κτλ. Οἱ δ' ὀρισμένοι καὶ ἀναλλοίωτοι χαρακτῆρες εἰσὶν ἀπλοὶ καὶ εὐάριθμοι· τοιοῦτοί εἰσὶ 1) ἡ σχέσις τοῦ μήκους τοῦ κρανίου κατὰ τε τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος αὐτοῦ, δηλονότι ἡ βραχυκεφαλία ἢ ἡ δολιχοκεφαλία· 2) τὸ σχῆμα τῶν ὀστέων τοῦ προσώπου, ὡς ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλη ἐξοχὴ τῶν ὀφθαλμικῶν ἢ ζυγωματικῶν ἀψίδων, ἡ γωνία καὶ τὸ καμπύλον τῶν σιαγῶνων, ἴσως δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν σπονδύλων. Τοῦτό ἐστὶ τὸ ὄλον σύστημα. Ἐκτὸς τούτου πᾶν ἄλλο ἐστὶν ὄνειροπολία καὶ χίμαιρα. Ἐπίσης ὁ συγγραφεὺς οὗτος κρίνει ἀδυσωπήτως ἄπαντας τοὺς φυσικοῖστους, τοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπομακρυνομένους τῶν θεμελιωδῶν τούτων γεγονότων. Ἀλλὰ τὰ ὄνειροπολήματα ταῦτα παρήγαγον τὰ μεγαλύτερα ὀνόματα.

Ἦδη εἶπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν βάσεων τοῦ συστήματος τούτου ὡς καὶ περὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτοῦ συνεπειῶν· καθότι αἱ συνέπειαι εἰσὶ τὸ λαμπρὸν μικροσκοπίον πρὸς διερεύνησιν δόγματός τινος.

Αἱ βάσεις τοῦ συστήματος τούτου εἰσὶ περιωρισμένοι· τοῦτο δὲ συμβαίνει καθότι ἡ τοῦ συγγραφέως ἰδία πεῖρα ἐστὶ περιωρισμένη ἐντὸς στενωτάτου κύκλου. Ὁ Σανσὼν ἔστρεψε τὸ πα-

ρατηρητικὸν αὐτοῦ ὄμμα μόνον ἐπὶ τῶν κατοικιδίων ζώων, ἢ μᾶλλον ἐπὶ τινῶν εἰδικῶν φυλῶν. Τὸ ἀφορμητήριον τοῦτο τοῦ Σανσῶν ἐστὶ λυγρὰ ἀνεπαρκές· ἐπομένως δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὄρος πρὸς σχηματισμὸν ἐπαγωγικοῦ συλλογισμοῦ, ἐφαρμοστοῦ ἐφ' ἀπάντων τῶν ζῶντων ὄντων ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ δυνάμεθα εἰπεῖν εἰς τὸν ἀπόστολον τοῦτον τοῦ ἀπολύτου ἀναλλοιώτου: ἐπειδὴ στηρίζετε τὴν ἡμετέραν μέθοδον ἐπὶ τῆς ἀνθρωπολογίας, ὀφείλετε πρὶν ἢ ὁμιλήσετε περὶ δολιχοκεφαλίας ἢ βραχυκεφαλίας φυλῆς τινος, νὰ ἔχητε συντεταγμένους πλουσίους πίνακας, περιέχοντας ἀκριβεῖς καταμετρήσεις καὶ ἀναφερομένας ἀκριβῶς εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἀτόμων, ὑπαγομένων εἰς συμπλέγματα, ἅτινα παραδέχασθε. Ἀλλ' ὁ Σανσῶν δὲν δίδει οὐδὲ μίαν καταμέτρησιν καὶ πολὺ πιθανὸν χυχαριστήθη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπλῶς εἰς καθαρὰς καλλιτεχνικὰς ἐκτιμήσεις. Τί λοιπὸν νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν ἐπουσιωδῶν τούτων τοῦ προσώπου χαρακτήρων, τοσοῦτο ποικιλλόντων παρ' ἑκάστῳ ἀνθρώπῳ;

Πῶς δὲ νὰ συμβιβάσωμεν τὰς δογματικὰς ταύτας διαθεβαιώσεις τοῦ Σανσῶν μετὰ τῶν γεγονότων τῶν προδήλων παραγομένων ποικιλιῶν, ὡς παρὰ τῷ βοῖ νάτα, καὶ τοῖς κονίκοις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Δάρβιν ἐπιχειρήσας ἀκριβεῖς καταμετρήσεις ἀπέδειξε σπουδαίας ὑφισταμένας ποικιλίας κατὰ τε τὴν διάστασιν, τὰς διαμέτρους τῶν κρανιακῶν καὶ τοῦ προσώπου ὄστων; Καὶ ὄντως ἐν τινὶ αὐτοῦ πραγματείας «Περὶ τῆς ποικιλίας τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν» ὁ Δάρβιν συγχρίνων τὴν κεφαλὴν τῶν κατοικιδίων κονίκλων πρὸς τὴν τῶν ἀγρίων, ληφθέντων παρὰ διαφόρων μερῶν τῆς γῆς, εὑρεν, ὅτι παρ' ἀπάσαις ταῖς τεχνιταῖς ταύταις φυλαῖς, τὸ κρανίον ἐνῶν ἀφ' ἑνὸς ἐπιμηκύνεται ἀφ' ἑτέρου στενοῦται, τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀποδίδει, καὶ δικαίως ἴσως, ἐν τούτῳ: ἐπειδὴ αἱ τεχνητῶς παραγόμεναι αὐταὶ φυλαὶ οὐδεμίαν ἔχουσιν αἰτίαν νὰ ἐξασκήσωσιν, ὅπως αἱ ἐλεύθεραι, ἢτοι αἱ ἄγριαι φυλαὶ, τὰς αἰσθησεις, τὴν νόησιν, καὶ τοὺς ἐκουσίους αὐτῶν μῦς, τοῦτου ἕνεκα συμβαίνει ἐλάττωσις τῶν νευρικών κέντρων καὶ τοῦ κρανίου. Πῶς τῷ ὄντι νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι μόνον τὰ μέλη ταῦτα τοῦ

σώματος δὲν ἐπηρεάζονται ἐκ τῆς παρεχομένης προσπάθειας πρὸς τελειοποίησιν, ἀνάπτυξιν κτλ.; Ἄν δ' ἡ κεφαλὴ τῶν κατοικιδίων ἡμῶν ζώων ἦκιστα μεταβάλλεται, τοῦτο συμβαίνει καθότι τὸ μέρος τοῦτο τοῦ σώματος ἦκιστα ἐνδι ἀφέρει τοὺς κτηναγωγούς(*) ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ.

Τί δὲ γίνονται οἱ κρανιακοὶ τύποι, οἱ δὴθεν ἀναλλοιώτοι, τῶν ἀρχικῶν φυλῶν ὅταν ταχεῖα ἀποστέωσις στερεοποιεῖ τὰ κρανιακὰ ὄστα τόσο ταχέως ὥστε τὰ κέρατα παρ. γὰρ. προβατίνων τινῶν φυλῶν νὰ μὴ δύνωνται ν' ἀναπτυχθῶσι; Παρὰ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἀνάλογα φαινόμενα συνοδεύονται ἀναγκαιῶς μετὰ τινος ἀτροφίας τῶν μετοπιαίων λοβῶν, συστολῆς τῆς κρανιακῆς χωρητικότητος, τροποποιήσεως τῶν τῆς κεφαλῆς σχημάτων κτλ. Δυνάμεθα δὲ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἄλλως συμβαίνει παρὰ τοῖς ἀνωτέροις μαστοφόροις, τοῖς τοσοῦτο πρὸς τὸν ἀνθρώπον ἀναλόγοις; Πῶς δὲ νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ σύστημα τοῦτο εἰς τὸ φυτικὸν βασίλειον ἢ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀσπόνδυλα;

Αἱ γενικαὶ καὶ ἀναπόφευκτοι συνέπειαι τοῦ συστήματος τοῦ Σανσῶν, εἰσὶν ἐκεῖναι αἷτινες προκύπτουσιν ἐξ ἀπασῶν τῶν θεωριῶν, τῶν θεμελιωμένων ἐπὶ τοῦ ἀπολύτου ἀναλλοιώτου τῶν εἰδῶν. Κατ' αὐτὰς ἄπειρος σειρὰ αὐτομάτων καὶ στιγμιαίων γενέσεων παρήχθη· ἅπαντα τὰ ζῶντα ἢ ἐκλειοπάτα ὀργανικὰ ὄντα θὰ παρήχθησαν αὐτομάτως καὶ ἀναγκαιῶς ἐν τῇ ἐφήθῳ αὐτῶν ἡλικίᾳ τοῦτο δ' ἐστὶν ἀληθὲς οὐ μόνον διὰ τὸν ἀνθρώπον ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πρῶτόκοκον. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ ὄντα δὲν ἐνεφανίσθησαν ἐπὶ τῶν διαφόρων τόπων τῆς γῆς βραδέως καὶ προοδευτικῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον τελειοποιούμενα ἐπομένως ἠναγκασμένοι ἐσμὲν νὰ παραδεχθῶμεν προορισμὸν τινὰ ἢτοι προδιτάξιν μαγικὴν, ἣτις περιετύλιξε καὶ συνεσπείρωσε τὰς σπείρας τοῦ ἀμμανίτου, ἣτις ἐπεμήκυνε τὸν λαιμὸν τοῦ πηλοσισσαύρου, ἣτις κατεσκεύασε τὸν ἰχθὺν διὰ νὰ ζῆ ἐν τοῖς ὕδασι, τὸ πτηνὸν διὰ νὰ πλανᾶται ἐν τῷ

(*) Τὴν σημειώσιν ταύτην τοῦ Μεταφραστοῦ μετὰ μερικῶν παροραμάτων ἐπὶ τῆς αὐτῆς πραγματείας εὕρισκει ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀνα χειρῶς Τεύχους.

ἀέρι, τὴν στρουθοκάμηλον διὰ νὰ διατρέχη τὰς ἐρήμους καὶ τοὺς τῶν δογμάτων ἐραστὰς διὰ νὰ κατασκευάζωσι συστήματα μόνιμα, ὡσπερ χάριτινα ἀνάκτορα.

Ἐν γένει ἡ διδασκαλία τοῦ ἀναλλοιώτου τῶν ὀργανικῶν τύπων δὲν συμβιβάζεται οὔτε μετὰ τῆς ταξινομίας, ἣτις δεῖκνυσιν ἡμῖν κατὰ τὴν ταξιθετησιν τῶν ὄντων, διάταξιν βαθμιαίαν καὶ κατὰ τινὰ σειρὰν γινομένην, οὔτε μετὰ τῆς παλαιοντολογίας καὶ τῆς ἐμβρολογίας, διότι ἀμφότεραι αὐταὶ αἱ ἐπιστήμαι ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ὁλόκληρον τὸ ὀργανικὸν βασίλειον ὑπέστη διαφόρους φάσεις κατὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀνάπτυξιν ὁποίας καὶ αὐτὸ τὸ ἄτομον ὑφίσταται· οὔτε μετὰ τῶν τρόπων τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως, τῆς γινομένης ἐκτὸς τοῦ ὡοῦ ἐνθα ἢ βαθμιαία καὶ προοδευτικὴ ἀνάπτυξις ἐστὶν ὄρατῆ, οὔτω μετὰ τῶν φαινομένων τῶν ποικιλῶν τῶν συμβαινουσῶν ὑπὸ τὴν ἐπηρείαν τῶν διαφόρων τόπων, τῆς ἑτεροσυζεύξεως, τῆς ἀγωγῆς κτλ. Ἔστι δὲ σπουδαιότατῆ ἡ παρατήρησις, ὅτι αἱ ὀργανικαὶ αὐταὶ ποικιλίαι παρατηροῦνται, συμβαίνουσαι παρὰ τοῖς ἀνωτέροις οὐσιν ἐν τῇ ὀργανικῇ ἱεραρχίᾳ καὶ ἐπομένως παρὰ τοῖς μᾶλλον μονίμοις· ἐνῶ ὁλόκληρος ἡ φυσικὴ ἱστορία διδάσκει ἡμῖν, ὅτι ἡ σύγχυσις τῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν μορφῶν ἐστὶ τοσοῦτο μεγαλητέρα, καθόσον ἐρευνῶμεν κατωτέρους τύπους, ὅπερ ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι παρὰ τοῖς κατωτέροις τούτοις τύποις ἡ πειραματικὴ ἀπόδειξις τοῦ ἀλλοιωτοῦ τῶν τύπων ἐστὶν εὐκολωτέρα. Προσπαθήσατε, τῷ ὄντι, νὰ παραγάγητε διαμόρφωσιν τινὰ τερατώδη παρὰ τινὴ ἐφήθῳ σπονδιλωτῷ ἢ ἀποτυχία ὑμῶν ἐστὶ ἐξάπαντος βεβαία· καὶ ὅμως πόσον ἡ ἐργασία ἀποβαίνει εὐκόλος, προκειμένου περὶ ἐμβρύου (οἱ Δύο Ζεοφροῶ—Σάντ—Ἰλαίρ, Δαρῆστ)· ὅθεν οἱ κατώτεροι ὀργανισμοὶ εἰσὶν ὁμοιοαληθῶς τὰ ἐμβρυα τῶν ὀργανικῶν βασιλείων.

Ἢδὲ δὲν πρόκειται πλέον ν' ἀντιπαλεῦσωμεν κατὰ τῶν ἀποδείξεων καθότι ἡ μεγάλη διδασκαλία τοῦ ἀλλοιωτοῦ τῶν ὀργανικῶν τύπων ἣτις ἐζωοποίησεν ἀπάσας τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας στηρίζεται ἤδη ἐπὶ τῆς Βιολογίας. Τίνες ὅμως εἰσὶν οἱ νόμοι αὐτῆς; Τίνα τὰ ἰδιαίτερα ἐκεῖνα γεγονότα ἅτινα δύνανται ν' ἀποδείξωσι τὸ κ-

ρος αὐτῆς μετ' ἀπολύτου εὐκρινείας, ἐπὶ ἐπιστημονικῆς στηριζομένης ἀληθείας; Τίνες περιστάσεις ἐπιτρέπουσι τὴν παραγωγὴν τῆς ποικιλίας τῶν ὄντων; Τίνες δὲ ἀντιστρατεύονται κατ' αὐτῆς; Ἡ διασάφης τούτων ἐναπόκειται τῇ παρατηρήσει καὶ τῇ πείρᾳ.

Πρὶν ἢ ὅμως ἡ ἐπιστήμη ἐφοδιασθῆ δι' ἀπασῶν τούτων τῶν ἀποδείξεων δὲν δύναται νὰ διαχαράξῃ ἀσφαλῶς τὴν γενεαλογίαν τῶν ζῶντων ὄντων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Οὐχ' ἤττον ὅμως τὸν τεύθεν δύναται ἄνευ παραλογισμοῦ, νὰ παραδεχθῆ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀλλοιωτοῦ τῶν τύπων μᾶλλον πιθανότεραν τῆς τοῦ ἀναλλοιώτου. Ἄν δ' ὁ ὅρισμός τοῦ εἶδους ἐστὶ τι ἀπολύτως ἀναγκαῖον, τότε προτιμότερον νὰ παραδεχθῶμεν ἐκεῖνον τὸν ὅποιον ὁ Νωντὲν ἠρύσατο ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ Ντουζῆς (Συγκριτικὴ φυσικὴ ἱστορία) κατὰ μετάφρασιν ὀλίγον ἐλευθέραν ἀτὸ εἶδος ἐστὶν ἰδεώδης τύπος μορφῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἕκαστος ἀναφέρει ἀυθαίρετως τὰ ἄτομα, ἅτινα νομίζει, ἀναλόγως τῆς ἀμοιβαίας ὁμοιότητος αὐτῶν, ὅτι ἀναφέρονται εἰς αὐτάς».

ΦΥΣΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ.

(Ἴδε σελ. 769 τεύχος ΚΕ')

Οἱ νόμοι τῆς φύσεως. Οἱ νόμοι δὲ ν εἶναι τὰ αἷτια.—Ὅταν ἀνεύρωμεν δι' ἐπισταμένης παρατηρήσεως καὶ ἐρεῦνης, ὅτι κατὶ τι εἶναι ἀναποφεύκτως τὸ αἷτιον ἀποτελέσματός τινος, ἢ ὅτι γεγονότα τινὰ λαμβάνουσι χώραν ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε τάξει, ἀποκαλοῦμεν τὴν ἀλήθειαν ταύτην νόμον τῆς φύσεως. Οὔτω ἡ ἰδιότης τῶν πραγμάτων τὰ ὁποῖα ἔχουσι βαρύτητα ὅπως πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὅταν τὰ ἀφίνωμεν εἶναι φυσικὸς νόμος. Ὁ μὲν ὅμως εἶναι μεταλακὸς καὶ βαρὺς, καθὼς συνήθως λέγομεν, ἐνῶ τὸ κρυστάλλον εἶναι σκληρὸν καὶ εὐθραυστον· αἱ ἰδιότητες λοιπὸν αὐταὶ αἱ ὑπάρχουσαι ἐν ἐνὶ ἑκάστῳ τῶν ἀντικειμένων τούτων εἶναι νόμοι φυσικοὶ. Διὰ τῆς πείρας διδασκόμεθα, πράγματι, ὅτι τὰ βαρῆα πράγματα πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅταν δὲν κρατῶνται πλέον καὶ ὅτι, καθὼς κοινῶς λέγομεν, ὁ μὲν

θδος είναι πάντοτε μαλακός και τὸ κρύσταλλον είναι πάντοτε σκληρόν.

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφανές γίνεται, κυρίως νόμους φυσικούς ἀποκαλοῦμεν τὰς ιδιότη-
τας, τὰς ὁποίας ἀπυδίδομεν και αἴτινες ιδιά-
ζουσιν ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων ὡς
και τὴν φυσικὴν τάξιν κατὰ τὴν ὁποίαν λαμβά-
νουνσι χώραν πάντα τὰ γεγονότα. Καλὸν ὅμως
εἶναι νὰ ἔχωμεν πάντοτε κατὰ νοῦν τοῦθ' ὅπερ
συχνάκις λησμονοῦμεν—ὅτι οἱ φυσικοὶ νόμοι δὲν
εἶναι τὰ αἴτια τῆς φυσικῆς τάξεως, ἀλλ' ἀπλῶς
ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκφράζομεν ὅ,τι ἠδυνήθημεν νὰ
ἀνακαλύψωμεν ἐκ τῆς τάξεως ταύτης. Οἱ λίθοι
δὲν πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους συνεπεία τοῦ νό-
μου, τὸν ὁποῖον ἀνεφέρομεν, ὡς συνήθως λέγου-
σιν ἀπερισκέπτως. Ἄλλ' ὁ νόμος εἶναι τὸ μέσον
δι' οὗ ἐπιβεβαιοῦμεν τὰ ἀποτελέσματα, τὰς συ-
νεπείας, αἴτινες ἐπακολουθοῦσι πάντοτε και ἀ-
μεταβλήτως ὅταν βαρέα σώματα πίπτουσιν ἐπὶ
τοῦ ἐδάφους, ὅταν οἱ λίθοι και τὰ λοιπὰ σώμα-
τα τίθενται εἰς κίνησιν.

Οἱ φυσικοὶ νόμοι εἰσὶν, ὡς πρὸς τοῦτο, ὅμοιοι
πρὸς τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους καθιεροῖ ὁ ἄν-
θρωπος, ὅπως κανονίξῃ και ρυθμίξῃ τὴν δια-
γωγὴν και τὸν βίον αὐτοῦ ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν
ὁμοίων αὐτῷ πλασμάτων. Ὑπάρχουσι νόμοι ἐπὶ
τῶν φόρων και νόμοι τιμωροῦντες τὰς κλοπὰς
και τοὺς φόνους. Ἐν τούτοις ὁ νόμος δὲν εἶναι τὸ
αἴτιον διὰ τὸ ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι πληρόνουσι
φόρους και ἀπέχουσι ἀπὸ τὰς κλοπὰς και τοὺς
φόνους.

Ὁ νόμος ἀπλῶς διακηρύττει τὸ τί μέλλει νὰ
συμβῆ ἐν τῇ περιπτώσει δὲν πληροῖνε τις τοὺς
φόρους του και κλέψῃ ἢ φονεύσῃ· τὸ αἴτιον κυ-
ρίως τὸ ἀναγκάζον αὐτὸν νὰ ἢ ἀκριθῆς εἰς τὴν
ἐκπλήρωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὑπαγορευομένων
καθηκόντων, — ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὑποθέσω-
μεν ὅτι ἐξέλιπεν ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου
ἐκείνου πᾶς ἀνώτερος φόβος και πᾶν εὐγενές
αἶσθημα — εἶναι ὁ φόβος διὰ τὰς συνεπείας,
προερχόμενος ἐκ τῆς πεποιθήσεως ἣν ὁ ἄνθρω-
πος ἔχει πρὸς τὴν διακήρυξιν τοῦ νόμου. Ὁ ἄν-
θρώπινος νόμος διδάσκει ἡμᾶς τί ὀφείλει νὰ

πράττῃ ὁ ἄνθρωπος ἐν τισι περιστάσεσιν, ὁ δὲ
φυσικὸς νόμος διδάσκει ἡμᾶς, ὡσαύτως, ὁποίας
μεταβολὰς ὑφίστανται τὰ φυσικὰ ἀντικείμενα
ἐν τισι περιστάσεσιν. Ἐκαστος νόμος περιέχει
εἰδήσεις τινὰς, διαταγὰς, αἴτινες ἐπιβάλλονται
πρὸς ἐκτέλεσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον; Ἐκτὸς δὲ τῆς
ἐπιρροῆς, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ ἐπ'
αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ λόγοι κενοί.

Καίτοι μεγάλη ὄντως ἀναλογία ὑφίσταται
μεταξὺ τῶν φυσικῶν και τῶν ἀνθρωπίνων νόμων,
οὐχ ἤττον δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ
σπουδαίας τινὰς διαφορὰς, αἴτινες διακρίνουσιν
αὐτούς. Ὁ ἀνθρώπινος νόμος συνίσταται εἰς δια-
ταγὰς τινὰς ἀφωρώσας ἐκουσίας τινὰς ἐνεργείας
τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὰς ὁποίας δύναται οὗτος νὰ
ὑπακούσῃ ἢ μὴ. Ἡ παράβασις τοῦ νόμου δὲν
ἐκμηδενίζει αὐτὸν οὐδὲ καταστρέφει τὰς συνε-
πείας αὐτοῦ· οἱ φυσικοὶ ὅμως νόμοι, τουναντίον,
δὲν εἶναι διαταγαί, οὐδὲ κελεύσματα, ἀλλ' ὠρι-
σμένοι διαθεβαιώσεις περὶ τοῦ ἀμεταβλήτου και
ἀναλλοιώτου τῆς φυσικῆς τάξεως, βασιζόμενοι
ἐπὶ προηγουμένων πειραμάτων. Αἱ διαθεβαιώ-
σεις δ' αὐταὶ ἐπὶ τοσοῦτον διατηροῦσι τὸν χα-
ρακτῆρα αὐτῶν, ὡς νόμων, ἐφ' ὅσον διατελοῦσιν
ἐκφράζουσαι πάντοτε ἀκριθῶς τὴν τάξιν ταύτην
τῆς φύσεως. Τὸ συζητεῖν ὅθεν περὶ μετατροπῆς
ἢ ἀναστολῆς φυσικοῦ τινος νόμου ἐστὶ πλέον τι
ἢ παραλογισμός! Διὰ τούτων ἐννοοῦμεν, ὅτι ἂν
ἐν τισι περιστάσεσιν οἱ ὅριμοι τῶν φυσικῶν νό-
μων οὐς καθιεροῖ ὁ ἄνθρωπος εἰσὶν ἀνακριθεῖς.
Ἐκ τῆς ἀνακριθείας ταύτης δὲν πρέπει νὰ συμ-
περάνωμεν ὅτι ἡ τάξις τῆς φύσεως μετετρέπη
ἢ διεταράχῃ ποσῶς, ἀλλ' ὅτι ἡμεῖς ἐσφάλομεν
καθιερώσαντες τιαυτήν τινὰ τάξιν διὰ τῆς πα-
ραδοχῆς τῶν ἀνακριθῶν τούτων νόμων. Ὁ φυσι-
κὸς ἀληθῶς νόμος εἶναι κανὼν γενικὸς ἄνευ ἐξ-
αιρέσεων.

Πρὸς τούτοις δὲ οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι οὐδεμίαν
ἔχουσι σημασίαν, ἄνευ κοινωνίας.

Οἱ φυσικοὶ ὅμως νόμοι ἐκφράζουσι και παρι-
στάνουσι τὴν γενικὴν οὕτως εἰπεῖν φορὰν τῆς
φύσεως, ἣς ἡ ἀνθρώπινος κοινωνία σμικρότατον
μέρος ἀποτελεῖ.

Ἡ γνῶσις τῆς φύσεως ἐστὶν ὁ ὁδηγὸς ἡμῶν
ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ. Ἐὰν πράγματι, οὐδὲν γί-
γνεται κατὰ τύχην, και ἐὰν τὰ πάντα ἐν τῇ
φύσει ἀκολουθοῦσιν ὠρισμένην τινὰ τάξιν, ἐὰν
πρὸς τούτοις οἱ φυσικοὶ νόμοι εἶναι ἡ ἀληθῆς
και ἡ ἀκριθῆς ἐκφρασις ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἠδυ-
νήθημεν νὰ ἐννοήσωμεν περὶ τῆς φυσικῆς τάξεως,
εἶναι ἀναγκαϊότατον δι' ἡμᾶς νὰ γνωρίζωμεν ὅ-
σον τὸ δυνατόν περισσότερον τοὺς φυσικοὺς τού-
τους νόμους, ὅπως κανονίζωμεν ἐπ' αὐτῶν τὸν
βίον ἡμῶν.

Ὅστις θελήσῃ νὰ ζήσῃ ἐν τινι χώρᾳ χωρὶς
νὰ γνωρίξῃ τοὺς νόμους τοῦ τόπου θὰ εὐρεθῇ ἐν
λίαν ἀμηχάνῳ θέσει, διότι θὰ περιπίπτῃ εἰς
πολλὰ σφάλματα και παρανομίας. Ἐὰν φυλα-
κισθῇ, ἢ καταδικασθῇ εἰς θάνατον, οἱ ἔλλογοι
ἄνθρωποι θὰ ἐπιρρίψωσιν ἀναμφιβόλως τὸ σφάλ-
μα εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀμάθειαν.

Οὕτως ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ζῆ ἐπὶ τῆς γῆς μη-
δὲν προσέχων εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ὁ βίος
αὐτοῦ εἶναι λίαν βραχύς, πάντοτε δὲ εὐρίσκειται
ἐν οὐχὶ εὐχάριστῳ καταστάσει. Ἐτέρα τις διαφο-
ρὰ, ἣτις διακρίνει τοὺς φυσικοὺς νόμους τῶν ἀν-
θρωπίνων, εἶναι ὅτι ἐπιφέρουσι τὰ ἀποτελέσμα-
τα αὐτῶν ἄνευ προηγουμένων κλήσεων και κα-
ταδιώξεων. Πράγματι, οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ ζή-
σῃ οὐδ' ἡμίσειαν ἡμέραν μὴ ὑποτασσόμενος και
μὴ ὑπακούων εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους. Ὁλό-
κληραι δὲ χιλιάδες ἀνθρώπων ἀποθνήσκουσι καθ'
ἐκάστην ἢ ζῶσαι διάγουσι βίον ἄθλιον και κα-
κοδαίμονα μὴ θελήσασαι, ἢ μὴ δυνηθεῖσαι εἰσε-
τι νὰ ἐννοήσωσι μετ' ὑπόσου ζήλου και ἐνδια-
φέροντος ὀφείλομεν νὰ μελετῶμεν και σπουδά-
ζωμεν τὸ βιβλίον τῆς φύσεως, τὸ ὁποῖον τοσοῦ-
τον συντελεστικὸν τυγχάνει πρὸς εὐημερίαν ἡ-
μῶν ἐν τῷ κόσμῳ.

Παρατηρήθη ἤδη, ὅτι τὸ πρακτικὸν μέρος ὅλων
ἐν γένει τῶν τεχνῶν και τῆς βιομηχανίας ἐξαρ-
τᾶται πρὸ πάντων ἐκ τῆς γνώσεως τῶν ιδιοτή-
των τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων, ἅτινα μεταχει-
ρίζεται ὁ τεχνίτης και ὁ βιομήχανος. Καίτοι
δὲν δυνάμεθα ἀμέσως νὰ ἐξασκήσωμεν ἐπιρροὴν
ἐπὶ πολυαριθμῶν φυσικῶν ἀντικειμένων και ἐπὶ
τῆς διαδοχῆς και ἀλληλουχίας πολλῶν αἰείων
και τῶν ἀποτελεσμάτων ἐν τῇ φύσει, οὐχ ἤττον

ὅμως ὅταν σπουδάσωμεν τὰς ιδιότητες τῶν ἀν-
τικειμένων τούτων και τὴν συνήθη τάξιν τῶν
γεγονότων, δυνάμεθα νὰ ἀποφεύγωμεν παντὸς,
ὅπερ δύναται νὰ βλάβῃ ἡμᾶς και ἐπωφελώμεθα
ἐκείνου, ὅπερ τείνει πρὸς ὄφελος ἡμῶν.

Οὕτως, καίτοι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται κατ'
οὐδὲν νὰ μεταβάλῃ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἢ νὰ
τροποποιήσῃ τὸν τρόπον τῆς ἀναπτύξεως τῶν
φυτῶν δύναται οὐχ ἤττον, ἀφοῦ πρῶτον σπου-
δάσῃ τὴν φυσικὴν αὐτῶν τάξιν, νὰ ἐπωφεληθῇ
αὐτῶν σπείρων και θερίζων ἐγκαίρως.

Δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ προκαλέσῃ σφο-
δρὸς ἀνέμους· ἀλλ' ὅμως, ὅταν πνέῃ σφοδρὸς
ἄνεμος δύναται νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς σφοδρότητος
και τῆς διευθύνσεως αὐτοῦ ὅπως ἀναπετάσῃ τὰ
ἱστία τοῦ πλοίου και θέσῃ εἰς ἐνέργειαν τοὺς ἀ-
νεμομύλους. Δὲν δύναται νὰ ἀναγκαιτίσῃ τὸν κε-
ραυνὸν, ἀλλ' ὅμως δύναται νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν
ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν βλάβῃ μεταχειριζόμενος τὰ ἀ-
λεξικέραυνα, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ κατασκευὴ ἀ-
παιτεῖ τὴν γνῶσιν νόμων τινῶν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ
ὅστις δίδει γένεσιν εἰς τοὺς κεραυνούς. Οὕτω
γνωρίζοντες τοὺς νόμους τῆς φύσεως, και προτι-
θέμενοι νὰ μεταχειρισθῶμεν φυσικὰ τινὰ ἀντι-
κείμενα πρὸς κατασκευὴν πράγματός τινος, δυ-
νάμεθα νὰ ἀποφύγωμεν τὴν βλάβην τὴν ὁποίαν
δυνατὸν νὰ προξενήσωσιν εἰς ἡμᾶς.

Ἡ ἐπιστήμη.—Ἡ γνῶσις τῶν φυ-
σικῶν νόμων ἐπιτυγχάνεται διὰ
τῆς παρατηρήσεως, τῆς πείρας
και τοῦ συλλογισμοῦ.—Δὲν δυνάμε-
θα κατ' οὐδὲν οὐδόλως νὰ συγκρίνωμεν τὰς γνώ-
σεις τὰς ὁποίας ὁ λαὸς ἔχει περὶ τῶν διαφορῶν
πραγμάτων μετὰ τὰς γνώσεις τὰς ὁποίας οἱ ἐπι-
στήμονες ἔχουσι περὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων πραγμά-
των, οὐδὲ τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ λαοῦ πρὸς
τοὺς συλλογισμοὺς και τὰς θεωρίας τῶν ἐπι-
στημόνων. Κυρίως εἰπεῖν πᾶς ἀκριθῆς συλλογι-
σμός και πᾶσα ἀκριθῆς γνῶσις εἶναι ἐπιστημο-
νικοὶ ὄροι. Ἡ μέθοδος τῆς παρατηρήσεως
και τῆς πείρας, τῆς ὁποίας ἐγένετο πρόξενος
εἰς τὴν ἐπιστήμην μεγάλων και σπουδαίων ἀπο-
τελεσμάτων εἶναι ἡ αὐτὴ, τὴν ὁποίαν μεταχει-
ρίζεται και ὁ λαὸς ἐν τῷ καθ' ἐκάστην αὐτοῦ
βίῳ· μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅμως ὅτι αὕτη ἐστὶ τῆ-

λειοποιημένη και μάλλον ακριβής. Το παιδίον άμα άποκτήσῃ νέον τι άθυρμα εύθως παρατηρεῖ τούς χαρακτηήρας αὐτοῦ και προσπαθεῖ νά εξακριβώσῃ τās διαφόρους αὐτοῦ ιδιότητας. Πάντες ἐν γένει παρατηροῦμεν και προσπαθοῦμεν νά εξακριβώσωμεν ἀντικείμενόν τι, τὸ ὁποῖον ἤθελε περιέλθει εἰς τās χειρας ἡμῶν. Ἐκεῖνοι ὅμως οἵτινες οὐδέποτε προσπαθοῦσι νά εξακριβώσωσι τās ιδιότητας τῶν πραγμάτων εἰς μεγίστην ὄντως περιέρχονται ἀμηχανίαν και ἐκπληξιν ἐπιταῖς δυσκολίαις, τās ὁποίας ἀπαντῶσιν, ἐπιχειροῦντες ποτὲ τοῦτο. Ὀλίγιστοι δὲ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες δύνανται νά περιγράψωσι τὸ μικρότερον ἔστω γεγονός μετὰ τινος ἀκριβείας ἐπιστημονικῆς. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν οἱ πρῶτοι θέλοντες νά περιγράψωσι τι, ἢ παραλείπωσι σπουδαίας τινὰς λεπτομερείας, ἐξ ὧν παρηκολούθησαν τὸ γεγονός ἐκεῖνο, ἢ ἀφηγοῦνται ἄλλα αἷτια και ἀποτελέσματα, τὰ ὁποία πράγματι δὲν ἐξηκρίβωσαν ἢ οὐδόλως παρατήρησαν, ἀλλὰ ὑποθέτουσιν ὅτι συνέβησαν. Ὅταν δύο εἰλικρινεῖς μάρτυρες διαφωνοῦσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἐπὶ τινος συζητήσεως, ἔπεται ὅτι εἰς ἐκ τῶν δύο, πολλάκις δὲ και ἀμφότεροι συγγέουσι τούς συλλογισμούς και τὰ συμπεράσματα αὐτῶν, τὰ ὁποία ἀρύνονται ἐκ τοῦ γεγονότος τὸ ὁποῖον νομίζουσιν ὅτι εἶδον μετὰ τὰ συμπεράσματα τοῦ γεγονότος τὸ ὁποῖον πράγματι εἶδον.— Ὁ Α ὀρκίζεται ὅτι Ὁ Β ἔθεσε τὴν χειρὰ του ἐντὸς τοῦ θυλακίου του. Πιθανὸν δὲ Ὁ Α νά διαμαρτύρηται μὲν ἐναντίον τοῦ Β, μὴ ὦν ὅμως βέβαιος ὅτι Ὁ Β ἔθεσε πράγματι τὴν χειρὰ του ἐντὸς τοῦ θυλακίου του ἀλλ' αἰσθανθεῖς ὅτι Ὁ Β ἦτο πλησίον του ὅτι κάποιος ἤγγισε τὸ θυλάκιόν του.

Οἱ ἄπειροι παρατηρηταὶ συγγέουσι τούς συλλογισμούς τούς ὁποίους ἀρύνονται ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποία νομίζουσιν ὅτι εἶδον μετὰ τούς συλλογισμούς, τούς ὁποίους ἀρύνονται ἐξ ὧν πράγματι εἶδον κατὰ τρόπον ὅλως παράδοξον οὐχ ἤττον και οἱ ἔμπειροι και ἀκριβεῖς παρατηρηταὶ πολλάκις διατρέχουσι και αὐτοὶ τὸν κίνδυνον νά περιπέσωσιν εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ὅμως ἔρευνα εἶναι ἀκριβής,

σαφής και ἀπηλλαγμένη συνάμα παντὸς ἀσυνειδήτου συλλογισμοῦ.

Ἡ πείρα εἶναι ἡ παρατήρησις ἐκεῖνου τὸ ὁποῖον συμβαίνει ὅταν πλησιάζουεν ἢ ἀποχωρίζομεν ἀπ' ἀλλήλων φυσικὰ ἀντικείμενα ἢ ὅταν τροποποιοῦμεν καθ' οἰονδήποτε τρόπον τούς ὄρους καθ' οὓς εἰσὶ συνηρημολογημένα. Ἡ ἐπιστημονικὴ πείρα, κατὰ συνέπειαν, εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ παρατήρησις γινομένη ὑπὸ μηχανικοῦς, ὡς εἰπεῖν, ὄρους, ἀκριβῶς γνωστούς.

(ἀκολουθεῖ).

ΡΩΣΣΙΑ ΚΑΙ ΡΩΣΣΟΙ

Η ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΙΣ.

Ἄλλ' ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ἔφθασεν ἐν τούτοις· τὸ ψύχος εἶναι ξηρὸν και ὀριμῶν, κινήσις δὲ ἀσυνήθης παρατηρεῖται καθ' ὅλας τās συνοικίας τῆς πόλεως, μεγάλην ἐορτὴν προαναγγέλουσα. Τὰ ἔλκυθρα ἔπαυσαν κομίζοντα τρόφιμα, και ἀντ' αὐτῶν φορτόνονται κλάδους ἐλάτης, τὰ δένδρα τῶν Χριστουγέννων, τὰ ὑπὸ τῶν παιδίων ὑπεραγαπώμενα, τὰ ὁποία τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ἀνάγκη νά φωτισθῶσι διὰ κηρίων, νά καλυφθῶσιν ὑπὸ γλυκιμάτων, ἀθυρμάτων, δώρων ἐν λόγῳ διαφορῶν, ἀνχλόγως τῆς θέσεως, τῆς κοινωνικῆς τάξεως, και πρὸ πάντων τῆς εὐπορίας τῶν οικογενειῶν. Καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, πανταχοῦ, ὅπου ὑπάρχουν παιδία, εἴτε ἐν τοῖς μεγάλοις και πολυτελέσιν οἰκοῖς, εἴτε ἐν ταῖς μικραῖς και ταπειναῖς οἰκίαις, πανταχοῦ ἐγίρεται και ἀνὰ ἐν δένδρον τῶν Χριστουγέννων. Τὸ ἔθιμον δὲ τοῦτο τὸ συγχινητικόν, περληφθὲν ἐκ Γερμανίας, ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου κατέστη δημοῦδες ἐν Ῥωσσίᾳ και σήμερον ἀποτελεῖ μέρος τῶν μάλιστα ἐγχωρίων ἡθῶν.

Ἴδου ἡ στιγμή τῆς ἐορτῆς. Τὸ δένδρον λάμπει ἐκ φῶτων, κρέμανται δὲ ἐπάνω μὲν τῶν κλάδων τὰ γλυκίσματα, ὑπ' αὐτούς δὲ ἀπλόνονται τὰ διὰ τὰ παιδία δῶρα. Συχνάκις ἐν ταῖς μεγάλαις οἰκίαις, ἡ ἐσπερινὴ συναναστροφή ἐκ δώρων ἀναλόγων πρὸς τούς παρεστῶτας, τὰ ὁποία ἡ τύχη διανέμει μεταξὺ αὐτῶν· δὲν εἶναι δὲ σπάνιον

ἡ ἐλευθεριότης αὐτὴ νά φθάσῃ τās 10 ἢ 12 χιλιάδας ρουβλίων.

Δὲν ὀμιλοῦμεν δὲ ἡμεῖς ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀγαλλιάσεως τῶν παιδίων, βλεπόντων τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο και γενναῖον δένδρον, τὸ ὁποῖον τσαῦτα συγχρόνως τοῖς ὑπόσχεται! . . . Διότι ἡ φαιδρὰ

αὐτὴ και χαρίεσσα ἐορτὴ διεγράφη ἤδη ὑπ' ἄλλων, διὸ και ὀλίγον ἐνδιατρίψαντες εἰς αὐτὴν παρακαλοῦμεν τούς ἡμετέρους ἀναγνώστας νά ἀκολουθήσωσιν ἡμᾶς εἰς σκηρὴν ἄλλην, ἤττον μὲν γνωστὴν, οὐχ' ἤττον δὲ ἀφελῆ, ἣτις θέλει ἴτως καταδείξει ἐν ὄλῃ τῇ ἀληθείᾳ τῆς εὐπιστί-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΒΑΤΕΜΒΕΡΓ (Ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας).

ας του ἐν τῶν γεγονότων τῆς ἀρχαίας σλαβικῆς οἰκιστικῆς.

(Ἡθὴ ἐγχώρια)

Κατὰ τās ζοφεράς τοῦ χειμῶνος ἐσπέρας, αἱ ἀγυαὶ τῆς Πετροπόλεως ὀλίγον συχνάζοντα,

και καθ' ὄλην τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ὀριμυτάτου ψύχους εἰσὶν ἔρημοι ἀληθῶς, και ἰδίως αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς πόλεως ἀπέχουσαι. Μόλις δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν βλέπεις ἔλκυθρά τινα ταχέως ὀλισθαίνοντα και εἰς τὴν σκιάν πάραυτα ἀναλαμβανόμενα, και μόνον εἰς ἐκάστην γωνίαν ὁδοῦ, ὑποκάτω φανοῦ διαυγεστάτου, ὁ βουτό-

Τὸ δωμάτιον τῆς Μαρίας Παυλόβνας ἦν περιεστρωμένον λευκῷ ὑφάσματι καὶ συνεσκευασμένον μετ' ἀπλότητα κομψῆν καὶ πλουσίαν.

Ἐν τῷ παρθενικῷ τούτῳ δωματίῳ ἦν τράπεζά τις τετράγωνος, κεκαλυμμένη διὰ λαμπροτάτου ἐπιστρώματος καὶ δύο φέρουσα παροψίδας, ὡσεὶ δύο ἔμελλον νὰ καθίσωσιν ὁμοτρόπεζοι. Ἡ μυστηριώδης τράπεζα ἐφωτίζετο ὑπὸ δύο λαμπάδων ἀγιοκηρίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦν τεθειμένον μικρὸν κάτοπτρον, περιάργυρον. Ἐντὺς αὐτοῦ ἔμελλε νὰ ἐμφανισθῇ ἐπικληθεῖσα ἡ τοῦ μνηστῆρος τῆς νεάνιδος μορφή.

Ὅτε λοιπὸν ἡ κόρη εὐρέθη μόνη ἐν τῷ σιωπηλῷ ἐκείνῳ δωματίῳ οὐ τὴν θύραν ἐξεληθῶσα ἐκλείσεν ἡ τροφός, ὅτε εἶδε τὴν τράπεζαν ἐκείνην, τὰς δύο παροψίδας, τὰ δύο κηρία, τὸ μυστηριώδες ἐκεῖνο κάτοπτρον, κατελήθη ὑπὸ ἀκαταμαχλήτου φόβου καὶ ἠθέλησε νὰ φύγῃ ἀλλὰ τὰ γόνατά της ἐκάμπτοντο, ἀνάγκη ἄρα νὰ καθήσῃ, διὸ καὶ ἐρρίφθη ἐπὶ μιᾶς τῶν παρὰ τῇ τραπέζῃ προπαρασκευασμένων ἐδρῶν.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔφερε περὶ αὐτὴν τὰ πεπλανημένα βλέμματά της, ἔπειτα δὲ ἐπαναφέρουσα αὐτὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης, τὰ προσήλωσεν ἐπὶ τοῦ τρομεροῦ κατόπτρου, ἀλλ' οὐδὲν εἶδεν ἢ τὸ θελκτικὸν αὐτῆς πρόσωπον ἐν τῷ κρυστάλλῳ ἀντανακλώμενον, καὶ ὅμως ἐφρικίασεν ἀκόμη. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ὁ κρότος ὀχλήματος, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας εἰσερχομένου, ἐπελθὼν ἐνεθάρρυνεν αὐτὴν, καὶ ἤρχισεν ἡ κόρη νὰ μειδιᾷ, αὐτὴ ἑαυτὴν γελῶσα ἐπὶ τῷ φόβῳ της.

Αἰφνης ὠρθώθη ἐπὶ τῆς ἔδρας, ὡς διὰ κινήματος ἠλεκτρικοῦ· οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἠνεψύχθησαν καταπληκτικῶς καὶ φρικίασεν ὀδυνηρὰ διέτρεξεν ἅπαντα αὐτῆς τὰ μέλη, διότι ἐν τῷ μαγικῷ κατόπτρῳ διεῖδε μορφὴν ἀνθρωπίνην, ἄλλην ἢ τὴν ἐδικὴν της. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν διέκρινε καθαρῶς τὸ βλεπόμενον, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν τὸ φάντασμα διεγράφη ἐναργῶς καὶ διακεκριμένως, ἀμφιβολία δὲ δὲν ὑπῆρχε πλέον, ὅτι πρόσωπον ἀνθρώπου ἐφάνη ἐν τῷ κατόπτρῳ, καὶ οὐχὶ μόνον ἀνθρώπου ἀπλῶς, ἀλλὰ στρατιωτικοῦ... Καὶ τίποτε πλέον δὲν εἶδε, διότι κραυγὴν ἀφείσα ἔπεσε λειποψυχήσασα ἐπὶ τοῦ τάπητος...

Ὁ στρατηγὸς Β... ἔσπευσε πρὸς βοήθειαν τῆς

θυγατρὸς του, τὴν ἔγειρε, καὶ τῇ βοηθείᾳ μυστικῶν ἢ νεᾶνις δὲν ἐδράδυνε νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτὴν καὶ ν' ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀναγνωρίσασα δὲ τὸν πατέρα ἐμειδίασε πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ εἶπε μετὰ τινος εἰσέτι τρόμου δεικνύουσα τὸ φοβερὸν κάτοπτρον.

— Τὸν εἶδα.

— Τρελλὴ ὄπου εἶσαι! εἶπεν ὁ στρατηγὸς παρατήρησε καλῶς, τὸ κάτοπτρον εἶναι ἀντικρὺ τῆς θύρας, καὶ ἐμὲ ὄχι ἄλλον εἶδες, ἠθέλησα δὲ νὰ σὲ καταλάβω αἰφνης ὅπως σοὶ ἀναγγείλω αἰσίαν εἶδησιν, καὶ πρὸς τοῦτο εἰσῆλθον ἡρέμα καὶ ἀσφρητί... Ἐννοεῖς ἤδη;

— Καὶ ἡ εἶδησις αὕτη; ἠρώτησεν ἡ περιεργος.

— Ἡ Α. Μ. σὲ διώρισε κυρίαν τῆς τιμῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ νεᾶνις τοῦτο ἀκούσασα ἐπλήσθη χαρᾶς.

Ἀφέντες ἐνταῦθα τὰς ἐορτάς τῶν Χριστουγέννων, παρευρεθῶμεν νῦν εἰς τὴν τῶν Θεοφανείων ἐορτὴν διόλου θρησκευτικὴν καὶ μεγάλην ἐν Ρωσσίᾳ διὰ τὴν ἐπίσημον καὶ δημοσίαν καθαγίασιν τῶν ὑδάτων.

Κομψὸν καὶ πολυτελὲς ἐκκλησιδίδιον, πανταχόθεν ἀναπεπταμένον, ἴδρυται ἐπὶ τῶν πάγων τοῦ Νέβα, κατέναντι τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀνακτόρων, λιθόστρωτος δὲ πάροδος διὰ θαυμασίων καὶ βαρυντικῶν ταπήτων ἐπεστρωμένη φέρει ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὸν ναόν. Τὴν δεκάτην τῆς πρωίας ὥραν, ὁ ἀνώτερος τῆς Πετροπόλεως κληρὸς ἔρχεται ἐν πομπῇ, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ περικυκλωμένος ὑπὸ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, καὶ ἡ αὐτοκράτειρα μετὰ τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς καὶ ἅπαντα ἐν γένει ἢ αὐλὴ μετὰ τοῦ διπλωματικοῦ σώματος παρευρίσκονται εἰς τὴν τελετὴν ταύτην, ἣτις διαρκεῖ οὐχὶ ἔλαττον τῶν δύο ὡρῶν, καὶ, κατὰ τὴν αὐστηρότητα τῆς ἐθιμοταξίας πάρεσιν ἄνευ μηλωτῆς. Δύναται δὲ τις ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ ὀριμύτης τοῦ ρωσικοῦ κλίματος συνεννοῦται, ἐν Πετροπόλει, μετὰ τῶν βιωτικῶν ἔξεων καὶ τῶν ἡθῶν, ὧν τὴν ἐξάσκησιν ἀδυνατεῖ πάντως νὰ περιστείλῃ ἐπαισητῶς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θέλει προκύψει ἐκ τῶν εἰκόνων ἃς ὑπολείπεται ἔτι εἰς ἡμᾶς νὰ διαχαράξωμεν.

(ἀκολουθεῖ.)

ΕΒΑΒΙΕΡ ΔΕ-ΜΟΝΤΕΠΕΝ

Ο ΙΑΤΡΟΣ ΤΩΝ ΠΤΩΧΩΝ

Μυθιστορία Μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Σ. Ζ.

(Συνέχ. Ἴδε σελ.

787 Τεύχος ΚΕ')

Ὁ Πέτρος ἀφοῦ διήλθε τὴν νύκτα ὅλην ἐν ἀπεριγράπτῃ πάλῃ καὶ ἀκατονομάστους βασάνους τὴν ἐπιούσαν εὐρέθη διασωθείς, ἐφαίνετο ἡσυχος. Βαθεῖαι μόνον ριτίδες ἀνεφάνησαν ἐπὶ τοῦ μετώπου του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἡμειχάθησαν ὑπὸ τὸ τόξον τῶν ὀφρύων, τὸ πρόσωπόν του καταβληθὲν ἐγένετο ὡς τὸ τοῦ γέροντος αἰ δὲ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἐλευκάθησαν.

Ὁ χωρικός ὅστις πρῶτος εἶδε τὸ παράδοξον τοῦτου πρόσωπον, ὠχρὸν ὡς πτώμα καὶ τοὺς ξηροὺς καὶ ἀκινήτους αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ὠπισθοχώρησεν ὑπὸ τρόμου καταλειφθεὶς καὶ ἐνόμισεν ὅτι βλέπει φάντασμα.

— Φίλε μου τῷ εἶπεν ὁ Πέτρος, συγχρόνως δὲ τὰ χεῖλη του συνεσπάσθησαν ὑπὸ σπαραξικαρδίου μειδιάματος, μετὰ βλέπει μεταβληθέντα, εἶναι διότι εἶμαι δυστυχής... ἡ Τιεννέτη ἀπέθανεν τὴν νύκτα ταύτην...

Μετὰ τινὰς ὥρας ὄλοι ἐγίγνωσκον ὅτι κεραυνὸς προσέβαλλεν ἀπροσδοκῆτως τὸν ἱατρὸν τῶν πτωχῶν, οἱ πάντες δὲ ὡς καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου προσέδραμον, ἀλλὰ πενθοῦντες καὶ δακρυροῦντες διὰ νὰ συνοδεύσωσιν ἐν σαβάνοις καὶ φερέτρῳ μέχρι τῆς τελευταίας κατοικίας τὴν ὠραίαν καὶ δυστυχῆ ταύτην νεᾶν τὴν ὁποίαν εἶχον ὠδηγήσει ἄλλοτε εἰς τὸν βωμὸν τοῦ ὑμεναίου φαιδρᾶν μειδιῶσαν καὶ ἀπαστράπουσαν ὑπὸ τὸν παρθενικὸν αὐτῆς στέφανον.

Ἀντιβαίνων τὴν ἐθιμοτυπίαν ὁ Πέτρος ἠθέλησε νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν ἀπαισίαν ταύτην τελετὴν βαδίζων ὀπισθεν τοῦ φερέτρου καὶ ὀδηγῶν τὸ πένθος.

Ἐνόσω ἡ συνοδία ἐβάδιζεν ἐνόσω διήρκει ἡ ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ, ὁ ἱατρὸς ἦτον ἀπαθής· μόλις ἐνόσω σπασμωδικῆς τις κίνησις τῶν μυῶνων τοῦ προσώπου προέειδεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὰς βασάνους ἃς ἐνδομύχως ὑπέφερε.

Ὅτε ὅμως ἐφθασαν εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ὅτε

κατεβίβασαν τὸ φέρετρον μετὰ σχοινία μέχρι τοῦ πυθμένου τοῦ τάφου, ὅταν οἱ πρῶτοι τῶν χωμάτων σωροὶ πεσόντες ἐπὶ τοῦ κραβάτου παρήγαγον τὸν ὑπόκωπον καὶ ἀπαισίον ἐκεῖνον κρότον, ὅστις πρὸς οὐδένα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κρότων δύναται νὰ ἐξισωθῇ, τότε πλέον ὁ Πέτρος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ἀκράτητον ὀρμὴν τῶν λυγμῶν ὅτινες ἀπὸ τῆς καρδίας ἀνήρχοντο εἰς τὸν λάρυγγα ἀνυψοῦντες τὸ στῆθος ὡς ὁ βορειοδυτικὸς ἄνεμος ἀνυψοῖ τὰ κύματα τοῦ ὠκεανοῦ...

Εἰσῆγαγε τὸ ρινόμακτρον του εἰς τὸ στόμα διὰ νὰ καταπνίξῃ τὰς ἀνάρθρους κραυγὰς αἰτινες διέφευγον τῶν πνευστιῶντων χειλέων του· ἐγονυπέτησεν ἡ μάλλον κατέπεσε πρηγῆς ἐπὶ τοῦ χιονοσκεποῦς ἐδάφους καὶ ἐστήριξε τὸ μέτωπόν του ἐπὶ τῆς χιόνος ἣτις ἄμα ἐλθοῦσα εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ φλεγομένου κρανίου του ἤρξατο ἀμέσως τηκομένη καὶ ἐξατμιζομένη.

Ὅτε ὁ τάφος ἐπληρώθη, αἰ δὲ τελευταῖαι λέξεις τοῦ «Αἰωνία σου ἡ μνήμη» ἀντήχησαν καὶ ἀορίστως ἐπαναλειφθεῖσαι ἀπὸ τὴν μεμακρυσμένην τῶν ὀρέων ἠχὴ ἐσθέθησαν ἐν τῇ σιωπῇ, ὁ Πέτρος ἀνηγέρθη.

Ἐπανελάθε τὴν γαλήνην του· ἐκέρδιζε δευτέραν νίκην.

Τότε πολλαὶ γυναῖκες τὸν περιεστοίχισαν. Νέαι καὶ στιβαραὶ χωρικαὶ φέρουσαι ἐν ἀγκάλαις βρέφη τρυφερά, τινὰ τῶν ὁποίων ἐκρέμαντο ἀπὸ τῶν εὐσάρκων αὐτῶν μαστῶν, συνωδοῦντο περὶ τὸν ἱατρὸν, ἐκάστη δὲ τῶν γυναικῶν τούτων τὸν παρεκάλει νὰ τὴν ἐκλέξῃ ὡς τροφὸν τοῦ θυγατρίου του, ἐθεώρει δὲ τὴν προτίμησιν ταύτην ὡς ἐξαιρετικὴν τοῦ ἱατροῦ πρὸς αὐτὴν εὐνοίαν.

Ὁ ἱατρὸς τῶν πτωχῶν τὰς ἠὺχαρίστησεν ὅλας μετὰ συγκινήσεως ἀλλ' οὐδεμίαν αὐτῶν ἐδέχθη, Ἀφοῦ ἅπασι ἡ δυστυχὴς ὀρφανὴ ἐστερήθη τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, τὰ χεῖλη της δὲν ἔπρεπε νὰ ἐγ-

γίσουν οὐδεμίαν ξένης τὸν μαστὸν μόνη δὲ τροφὸς τῆς ἔδει νὰ ἴηαι ἡ ώραία καὶ εὐγάλακτος αἰξὶς ἣτις τὸ μὲν θέρος ἔκειρε τὴν περίξ τῶν ἀπιδέων χλόην τὸν δὲ χειμῶνα ἐτρέφετο, ἐν τῷ μικρῷ ἀχυρῶνι, μὲ χόρτον συναχθὲν ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν περίξ ὁρέων.

Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ἦτον ἡ θέλησις τοῦ Πέτρου Γιλβέρτου ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ ἐσυνείθισε νὰ τὴν σέβηται καὶ νὰ τὴν θεωρῆ ὡς ἱεράν. Οὐδεμία λοιπὸν τῶν χωρικῶν ἐπέμεινε ὁ δὲ ἱατρὸς ἐπανῆλθε μόνος εἰς τὴν οἰκίαν ἐν ἣ πρό τιων ἡμερῶν εὕρισκεν, εἰσερχόμενος, τὴν εὐδαιμονίαν ἐνσεσαρκωμένην καὶ μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη περιμένουσαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐν ἣ τῶρα δὲν ἔμενε πλέον παρὰ μία κοίτη πλησίον τῆς ἐρήμου ἐστίας, διότι τὸ ἕτερον τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἤμισυ ἀπεμακρύνθη ἀπ' αὐτοῦ διὰ παντός . . .

Τίς οἶδε δὲ ἂν καὶ ἡ κοιτῆς ἀκόμη αὕτη δὲν θὰ μένει ἐπίσης μετ' ὀλίγον κενή; διότι καθὼς ἤδη εἴπωμεν, ἡ ὄρφανὴ ἀσθενὴς καὶ καχεκτικὴ οὕσα δὲν ἐφαίνετο συνδεδεμένη μετὰ τῆς ζωῆς μετὰ στερεῶν δεσμῶν, ἄλλως τε δὲ μία τῶν αἰτιῶν δι' ἃς ὁ Πέτρος δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν ἐμπιστευθῆ εἰς τροφὸν ἦτον ἡ ἐπιθυμία καὶ σχεδὸν ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἐπαγρυπνῆ νυχθημερόν ὁ ἴδιος ἐπ' αὐτῆς, τούλάχιστον μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἤθελε φανῆ ὡς λαβοῦσα ἔχνη τῆς ζωτικότητος τῆς ὁποίας ἐστερεῖτο ὀλοσχερῶς.

Ἀπὸ τοῦ νεκροταφείου τοῦ Λονσομουὰ μέχρι τῆς κατοικίας τοῦ Ἰατροῦ ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο παρὰ ἑκατοντάδες τινὲς βημάτων ἐπὶ τῆς ἀποτόμου κατωφερείας τοῦ λόφισκου.

Βυθισμένος ἐν τῇ θλίψει, κεκλιμένην ἔχων τὴν κεφαλὴν, τὰς χεῖρας ἀκινήτους, ἀπλανὲς δὲ τὸ βλέμμα ὁ Πέτρος διήνυσε βραδέως τὸ βραχὺ τοῦτο διάστημα.

Ἄσθησε τὴν θύραν τοῦ κήπου, χωρὶς οὐδὲ κἄν νὰ σκεφθῆ νὰ τὴν ἐπανακλείσῃ καὶ εἰσῆλθε. . .

Τὸν ὑπεδέχθη κλαυθμηρισμὸς ἐν εἴδει παραπόνοῦ ἐκπερόμενος.

Τὸ βρέφος ἔκλαιε.

— Δυστυχεὲς καὶ ἀθῶον πλάσμα, ὑπετονθόρισεν ὁ Ἰατρὸς λαμβάνων αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας

του, μόλις ἤρχισες νὰ ζῆς, ἡ θλίψις δ' ἀμέσως ὤρμησε κατὰ σοῦ! . . .

— Ἄ! εἶθε, ὁ θεὸς ἐν τῇ ἀγαθωσύνῃ του νὰ σὲ προσκαλέσῃ ἀμέσως παρ' αὐτῷ, ἐάν πεπρωταί σοι νὰ ὑποστῆς ποτὲ ὅσα ὁ πατήρ σου ὑφίσταται σήμερον βάσανα.

—o—

2.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ.

Τρεῖς νύκτες παρῆλθον ἤδη ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς Τιεννέτης, ἀπὸ τριῶν δὲ ἡμερῶν ἡ φύσις ὅλη διερρηγνύετο ὑπὸ τὸ κράτος τρομερῶν σπαραγμῶν, συμμορφουμένη δῆθεν τῇ ἀσπαιρούσῃ τοῦ Πέτρου Γιλβέρτου καρδίᾳ.

Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἡ ἀπὸ ἐβδομήκοντα καὶ δύο ἡδὴ ὠρῶν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ Ζούρα μαινομένη τρικυμία, ἐφαίνετο διπλασιαζομένη ἀπὸ λεπτοῦ εἰς λεπτόν καὶ σχεδὸν ἀνά πᾶν δευτερόλεπτον.

Ἡ ἀδιαλείπτως πίπτουσα χιὼν παρασυρομένη ἀπὸ τρομεροῦς ἀνεμοστροβίλους ἐσχημάτιζε γιγαντείους χιόνων ὄγκους οἵτινες ἀπὸ τῆς κατωφερείας ἀποτόμων ὁρέων κυλιόμενοι ἡμιεπλήρουσαν τὰς κοιλάδας, κωλύοντες τῶν χειμάρων τὸν ροῦν τοὺς ὁποίους τὰ πεπηγότα προσκόμματα ἠνάγκαζον νὰ ὠπισθοχωροῦσι πρὸς τὴν πηγὴν αὐτῶν.

Ἡ τρικυμία, τὰ δάση διερχομένη, τὰς μὲν προαιωνίους πεύκας δίκην καλάμων ἐλύγιζε, παρήγαγε δ' ἐν τῇ διαβάσει αὐτῆς κρότους ἀλλοκότους καὶ σχεδὸν φαντασιώδεις ἀπηχισμούς.

Ὅτε μὲν ἠκούοντο ὡσεὶ συριγμοὶ στρατοῦ, δροκόντων διὰ πυρίνων πτερύγων ἱπταμένων, ὁτὲ δὲ ὡσεὶ σπαραξικάρδιοι οἰμωγαὶ ἀνδρῶν ἐν ἀπέλπιδι θέσει περιελθόντων.

Αἶφνης ἀντήχουν ἐκρήξεις ἀλλεπάλληλοι τῶν ὁποίων ὁ κρότος τοῦ κεραυνοῦ, ἢ τοῦ ἐν μάχῃ πυροβολικοῦ ἀτελεστάτην μόνον ἰδέαν δύνανται νὰ παράξωσιν.

Ἦτο κρότος τῶν ἐν ἀγωνίᾳ ρηγνουμένων γηραιῶν δρυῶν τὰς ὁποίας ἡ τρικυμία συστρέφουσα εἶτα δὲ ἀχύρου δίκην πρὸς τὰ ὕψη ἀναρπάζουσα οὐ μακρὰν ἐκείθεν κατέρριπτεν.

Ἦτο ἡ ἐνδεκάτη περίπου τῆς ἐσπέρας ὥρα, μεγάλα καὶ μέλανα νέφη τὰς ἐκτάσεις διατρέχοντα ἐσκίαζον ὀλοσχερῶς τὴν ὠχρὰν τῶν ἀστέρων λάμψιν. Καὶ ὁμοῦ ἡ παράδοξος λάμψις, τὴν ὁποίαν παράγει ἡ τὸ ἔδαφος καλύπτουσα χιὼν ἡλάττου κατὰ τι τὴν ἔντασιν τοῦ ἐπικρατοῦντος σκοτούς.

Εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ἐνδότερον τῶν δύο δωμάτων τῆς οἰκίας τοῦ Ἰατροῦ.

Τὸ δωμάτιον τοῦτο ἀρκετὰ μὲν εὐρύχωρον χαμηλὸν ὁμοῦ καὶ φωτιζόμενον διὰ δύο μόνον πρὸς τὸν κήπον στενῶν παραθύρων, περιεῖχεν ἐπιπλα ἀρχαϊκῆς ἀπλοικότητος, καὶ δὲν διέφερον ἀπὸ τὰ τῶν πτωχῶν χωρικῶν παρὰ διὰ τῆς καθαριότητος.

Ἐδαφος καὶ ὀροφὴ συνείκειντο ἀπὸ σανίδας μόλις καθαρισθείσας καὶ κακῶς συνηρημολογημένας.

Ἐπὶ τῶν δι' ἀσθέστου λευκανθέντων τοίχων ἀνήρτηντο εἰκόνες ἀγίων καὶ μαρτύρων ἀθῶς κεχρωματισμένας.

Εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ δωματίου ὑπῆρχεν ὑψηλὸς καὶ λιθόκτιστος ἐστία, ἐφ' ἣς εὕρισκετο ξύλινον χρωματισμένον τῆς Παναγίας ἀγχαμάτιον, ἀντικρυ δ' αὐτῆς κλίνη ἐκ λευκοῦ ξύλου ἐντελῶς κρυπτομένου ἐντὸς παραπετασμάτων ἐξ ὑφάσματος πρασινοχρόου.

Τράπεζα ἐκ μελαίνης δρυὸς, καὶ ὑπερμεγέθης ἐκ καρσοξύλου ἱματιοθήκη (ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἀπὸ μητρὸς εἰς θυγατέρα μεταβιβάζονται περιέχουσιν ὅλα τῆς οἰκογενείας τὰ ἀσπρόρουχα) καὶ τέσσαρες ἢ πέντε καθέκλαι ἀπήρτιζον τὰ λοιπὰ τοῦ δωματίου ἐπιπλα.

Ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑπῆρχε σταυρὸς ἐξ ἐλεφαντόδοντος ἐπὶ ἐθένου καθηλωμένος, παρὰ δὲ τὴν ἐστίαν, καὶ ὑπὸ τὴν ἀσθενῆ λάμψιν μικρᾶς χαλκίνης λυχνίας, εὕρισκετο τέλος μία κοιτίς.

Ρίζαι δένδρου ἐν τῇ ἐστίᾳ ἐκαίοντο βραδέως καὶ χωρὶς νὰ διαδίδωσι φλόγας.

Ἦτον, εἴπωμεν, ἡ ἐνδεκάτη ὁ γδοῦπος τῶν πτερύγων τῆς τρικυμίας συνέσειεν ἐκ βάρων τὴν οἰκίαν, ἐν δὲ τῶν παραθυροφύλλων ἀποσπασθὲν ἀπὸ τῶν στροφίγγων του προσέκρουε μανιωδῶς κατὰ τοῦ τοίχου ἀνά πᾶν δευτερόλεπτον ὡς καταπέλτις.

Ὁ Πέτρος Γιλβέρτης ὠχρότερος ἢ ὅτε συνώδευε τὸν νεκρὸν τῆς Τιεννέτης εἰς τὸ νεκροταφεῖον ἦτο γονυπετὴς πρὸ τῆς κοιτίδος χωρὶς οὐδὲ νὰ ἀκούῃ τὸν τρομερὸν τῆς φύσεως πάταγον ὁ ὁποῖος κατετρόμαζε τοὺς χωρικοὺς τοῦ Λονσομουὰ κατοίκους οἵτινες ἐν τῇ ἀπλοικῇ αὐτῶν δυσιδαιμονίᾳ ἐνόμιζον ὅτι τὸ τέλος τοῦ κόσμου ἐπλησίαζεν.

Ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς καὶ ἀποσυντεθειμένης φυσιογνωμίας τῆς ὄρφανῆς τὸ βλέμμα προσηλωμένον ἔχων νέον καὶ αὐθις ἠσθάνετο πληγὴν, μακρόθεν θεωρῶν τὸν πόλεμον τοῦ θανάτου κατὰ τῆς ζωῆς, οἵτινες διεφιλονείκουν τὸ καχεκτικὸν τοῦ τέκνου του σώμα.

Καὶ ἠννοεὶ κάλλιστα ὅτι ἐν τῇ ὑπερτάτῃ ταύτῃ πάλῃ καθ' ἣν ὁ θάνατος θὰ ἐξέλθῃ ἐπὶ τέλους νικητὴς πᾶσα ἐκ μέρους του προσπάθεια ἐστὶν ἀνωφελής, πᾶσα δὲ βοήθεια ἀνίσχυρος.

Ναὶ, τὸ τέκνον του ἦν καταδικασμένον, καὶ ἔδει νὰ ἀποθάνῃ ὁ μόλις κλεισθείς τῆς μητρὸς τάφος ἔμελλε καὶ αὐθις νὰ ἀνοιχθῆ διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν θυγατέρα.

Θαῦμα μόνον ἡ ἀνάστασις ἠδύνατο νὰ τὴν σώσῃ, ἠδύνατο νὰ τῇ παρέξῃ μιᾶς μόνῃς ὥρας ζωὴν.

Πᾶν λεπτόν παρερχόμενον ὧθει τὴν μικρὰν πρὸς τὸν τάφον· τὸ στήθος ἐξωγκοῦτο σπασμωδικῶς, τὰ χεῖλη ἐλευκαίνοντο, τὸ πρόσωπον ἐφαίνετο ὡς ἀναλυόμενον καὶ ἐξαφανιζόμενον ὡς αἰ ἀπὸ κηρὸν προσωπίδες τὰς ὁποίας πλησιάζει τις εἰς τὸ πῦρ, τὸ ψῦχος κατελάμβανε τὰ ἄκρα . . . ὁ θάνατος ἤρχετο. . .

Ὁ Πέτρος τὸ ἔβλεπε· τὸ ἔβλεπε διὰ τῆς καρδίας πατρὸς, καὶ διὰ τῆς ἱατρικῆς αὐτοῦ ἐπιστήμης. Ἐμέτρα τὰ δευτερόλεπτα καὶ ἐθαύμαζε πῶς τὸ ἀσθενὲς τοῦτο πλάσμα μόλις μορφὴν ἔχον ἠδυνήθη νὰ ἀνθέξῃ ἐπὶ τοσοῦτον.

Μετὰ τινα λεπτὰ τὸ στόμα τοῦ παιδὸς ἡμιηνεώθη διὰ νὰ ἐξάψῃ κραυγὴν ἀλλ' ἡ κραυγὴ δὲν ἐπρόφρασε νὰ ἐξέλθῃ, τὸ σῶμα του περιστράφη ὡς ράβδος κλήματος εἰς πυρὰν ριφθεῖσα, ἡ ἀναπνοὴ ἐσβέσθη, πᾶσα κίνησις κατέπαυσε.

Ὁ θάνατος εἶχεν ἐπέλθει.

Ὁ Πέτρος Γιλβέρτης προσεκώλησεν ἐπὶ μακρὸν τὰ χεῖλη του ἐπὶ τῶν ἀφῶνων καὶ ψυχρῶν τοῦ

πτωματίου χειλέων, εἶτα δὲ πετῶν πρηγῆς παρεκάλει θερμῶς τὸν Θεὸν νὰ συνενώσῃ τὸ τέκνον του μετὰ τῆς Τιεννέτης, ἐνῶ προλαβόντως δὲν τὸν παρεκάλεσε νὰ τὸ σώσῃ.

Ἡ προσοχὴ του διήρκεσεν ἀρκετά.

Διεκόπη ὁμως ἀπὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον θόρυβον.

Ἡ θύρα τοῦ δωματίου του ἠνοίγετο.

Ὁ Πέτρος ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν ἐνώπιόν του μετ' ἐκπλήξεως μὲν ἄνευ τρόμου ὁμως τρεῖς ἄνδρας περιτυλιγμένους ἐντὸς μελανῶν καὶ μεγάλων μανδύων φέροντας ἐπὶ κεφαλῆς πέλους πλατεῖς κατὰ τὸν Ἰσπανικὸν τρόπον, τὸ δὲ παράδοξον ἔχοντας τὸ πρόσωπον κεκαλυμμένον μὲ προσωπίδας ἐκ μέλανος βελούδου.

Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ὑψηλότερος τῶν ἄλλων καθ' ὄλην τὴν κεφαλὴν, καίτοι ἔχων τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς τῶν συντρόφων του ἐνδυμασίαν, ὡς ἐκ τῆς στάσεώς του ὁμως, τοῦ ἀπαστρέπτοντος βλέμματός του σπινθηροβολοῦντος ἀπὸ τῶν ὀπῶν τῆς προσωπίδος, τοῦ τρόπου καθ' ὃν εἶχε τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ στήθους ἐσταυρωμένους, τοῦ ὄλου του τέλους, ἐφαίνετο ὑπερέχων τῶν ἄλλων, καὶ κεκτημένος τὴν ἔξιν τοῦ διατάττειν.

Προδήλωσεν οἱ τρεῖς ἄνδρες δὲν ἦσαν ἴσοι, ὁ εἷς ἦν εὐγενής, οἱ δύο δ' ὑπέρηται.

Τοιαύτη ἐμφάνισις ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, καὶ κατὰ τοσοῦτον τρικυμιώδη νύκτα ἠδύνατο δικαίως νὰ καταφοβίση καὶ τὸν γενναϊότερον τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ὁ εἷς τοσοῦτον ἀπελπισίας γενόμενος ἀποβάλλει πρὸς στιγμὴν πᾶν αἶσθημα φόβου, τοῦτο δὲ λίαν εὐνόητον.

Ὅστε ὁ Πέτρος διὰ φωνῆς ἀσθενοῦς μὲν ὡς ἐκ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ἀγωνίας οὐχὶ ὁμως καὶ πεφοβισμένης, ἠρώτησεν.

— Ὅποιοιδήποτε καὶ ἂν ἦσθε, καλῶς ἤλθατε εἰς τὴν θλιβεράν μου κατοικίαν, καὶ εἶπατέ μοι τί θέλετε . . .

Ὁ ἀνὴρ ὅστις ἐφαίνετο ἄρχων καὶ τὸν ὅποιον θέλομεν πάντοτε ὀνομάζει τὸ Μέλαν προσωπίον, ἀπήντησε:

— Ζητοῦμεν τινὰ Πέτρον Γιλβέρτην καλούμενον.

— Εἶσθε ἐν τῷ οἴκῳ του.

— Σεῖς εἶσθε ὁ Πέτρος;

— Μάλιστα.

— Μετέρχεσθε τὸν ἱατρὸν καὶ ἔχετε φημὶ ἱατροῦ ἐπιτηδείου . . .

— Εἰμὶ τῶντι ἱατρός, οὐχὶ ὁμως καὶ ἐπιτήδειος· ἂν δὲ ποτε συνέβῃ νὰ μεταχειρισθῇ ὁ Θεὸς τὴν χειρὰ μου διὰ νὰ ἀνακουρίσῃ δεινὰ, ἐκεῖνος μόνος οὐχὶ δὲ ἐγὼ δέον νὰ δοξάζηται.

— Ἔχομεν τὴν ἀνάγκην σας, ἀπήντησε τὸ Μέλαν προσωπίον, ἐτοιμάσθητε τὰ μὲ ἀκολουθήσῃτε . . .

— Ἀπόψε;

— Τὴν στιγμὴν ταύτην μάλιστα . . .

— Ἀδύνατον . . .

— Ἀδύνατον εἶπατε! καὶ διατί;

— Διατί; διότι τὴν στιγμὴν ταύτην στεροῦμαι τῶν πάντων καὶ γενναϊότητος, καὶ ἰσχύος καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν σχεδὸν πίστεως . . . Θεωρήσατέ με σεῖς ὅστις μοὶ ὁμιλεῖτε καὶ θέλετε ἰδεῖ ὅτι ὁμοιάζω μᾶλλον πρὸς νεκρὸν διαφυγόντα τοῦ τάφου παρά πρὸς ζῶντα . . .

— Τί σας συνέβη λοιπὸν, καὶ κατεβλήθητε τόσον;

— Μοὶ συνέβη τι, τὸ ὅποιον οὐδεὶς, οὐδὲ ὁ τὴν ἀγριότεραν καὶ ἐκδικητικότεραν ψυχὴν ἔχων θέλει εὐχηθῆ καὶ εἰς τὸν θανασιμότερον αὐτοῦ ἔχθρον . . . Εἶχον σύζυγον, τὴν ὁποίαν ἠγάπων ἐξ ὅλης ψυχῆς, καὶ ἑκατοντάκις πλειότερον τῆς ζωῆς μου . . . ἡ γυνὴ αὕτη ἔτεκεν . . . Πρὸ τριῶν ἡμερῶν οἱ δύο οὗτοι τῆς ἐστίας μου ἄγγελοι ἦσαν ἐδῶ ζῶντες, πλησίον μου . . . πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἡ μήτηρ ἀπέθανεν πρὸ πέντε δὲ λεπτῶν τὸ τέκνον ἀπέθανεν ἐπίσης . . . Βλέπετε ὅθεν ὀτι δικαιούμαι νὰ δώσω τὴν ἀπάντησιν ἣν ἠκούσατε ὅτι δηλαδὴ στεροῦμαι τῶν πάντων καὶ δὲν δύναμαι νὰ σας ἀκολουθήσω . . .

— Τὸ Μέλαν προσωπίον ἐπλησίασε πρὸς τὴν κοιτίδα καὶ ἐθεώρησε τὸ βρέφος τοῦ ὁποίου τὸ χρῶμα εἶχε καταστῆ κυανοῦν.

— Ἰδατε ἄλλον τινὰ τὴν νύκτα ταύτην; ἠρώτησεν.

— Οὐδένα πλὴν ὑμῶν.

— Ὅστε οὐδεὶς γνωρίζει ὅτι τὸ βρέφος ἀπέθανεν.

— Οὐδεὶς ἄλλος ὑμῶν.

— Ἔχει καλῶς.

— Ἀλλὰ ἀπήντησεν ὁ Πέτρος ἐκπλαγείς ἐκ τῶν ἐρωτήσεων τούτων, κατὰ τί σας ἐνδιαφέρει τοῦτο;

Τὸ Μέλαν προσωπίον δὲν ἀπήντησε.

Ἔκαμε νεῦμα εἰς ἓνα τῶν συντρόφων του κρατοῦντα φανὸν ἐκ διαφανοῦς κέρατος.

Ὁ ἄνθρωπος ἐπλησίασε.

Τὸ μέλαν προσωπίον ἀντήλλαξε χαμηλοφώ-

νωσ λέξεις τινὰς μετ' αὐτοῦ εἶτα δὲ στραφεὶς πρὸς τὸν ἱατρὸν εἶπε διὰ τόνου ἐπιτακτικοῦ.

— Δώσατε εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἐργαλεῖόν τι κηπουρικὸν δι' οὗ νὰ δυνήτῃ νὰ σκάψῃ . . .

— Εἶναι εἰς τὸ προγούμενον δωμάτιον, τί θὰ τὸ κάμετε;

Τὸ Μέλαν προσωπίον καὶ πάλιν δὲν ἀπήντησε.

Ὅτε ὁμως ἐφθασαν εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ὅτε κατεβίβασαν τὸ φέρετρον μὲ σχοινία μέχρι τοῦ πυθμένου κτλ. (ἴδε σελ. 809).

Ἔκαμε νέον νεῦμα, οἱ δὲ δύο ἄλλοι ἐξῆλθον ἀμέσως.

Τὸ Μέλαν προσωπίον ἐπλησίασε πρὸς τὸ παράθυρον ἐνθα ἄφρονος καὶ ἀκίνητος προσήλωσε τὸ βλέμμα του πρὸς σημεῖόν τι τοῦ κήπου εἰς ὃ μετ' ὀλίγον ἐφθασεν ἡ ἀσθενὴς λάμψις τοῦ ἐκ κέρατος φανοῦ τὸν ὅποιον ὁ ἀνεμὸς ἐσάλευεν.

Ὁ εἷς τῶν ἀνδρῶν ἐκράτει τὸν φανόν, ὁ δ' ἄτερος ἀφαιρέσας τὸ πρῶτον τὴν γιόνα ἤρξατο σκάπτων ὀπὴν ἐνός ποδὸς πλάτος, δύο μῆκος καὶ τριῶν βάθος ἔχουσαν.

Περατωθέντος τοῦ ἔργου ἐπανῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Πέτρος λησιμονή-

σας ότι δεν ήταν μόνος έβουθίσθη και πάλιν εις τούς θλιβερούς λογισμούς του.

Τὸ Μέλαν προσωπεῖον ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν και τοῦ ἠγγισεν ἐλαφρῶς τὸν ὦμον.

Ὁ ἰατρός δεν συνεκινήθη ποσῶς. Ὑψωσε τὴν κεφαλὴν, προσήλωσε τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ παραδόξου ἀνδρὸς και τὸν ἠρώτησε:

— Τί θέλετε πάλιν;

Τὸ Μέλαν προσωπεῖον ἐστράφη πρὸς τὴν κοιτίδα και εἶπεν εις τὸν Πέτρον δεικνύων τὸ πτώμα.

— Θέλετε νὰ θάψητε τὸ βρέφος τοῦτο μόνος σας ἢ νὰ ἐπιφορτίσω τὸ ἔργον εις τινὰ τῶν συντρόφων μου;

— Νὰ θάψω τὸ τέκνον μου! ἀνέκραξεν ὁ Πέτρος. Διατί νὰ τὸ θάψω τώρα; ἡ νύξ εἶναι μακρά. Πολλὰ ὦραι ἀκόμη θὰ παρέλθουν μέχρι τῆς πρωίας, δεν θέλω δὲ νὰ χωρισθῶ τόσο ταχέως τοῦ τέκνου μου! . . .

Ἐντὸς πέντε λεπτῶν ἀπήντησεν ὁ ἄγνωστος, τὸ πτώμα τοῦτο θὰ ἀναπαύεται ἐν τῷ τάφῳ τὸν ὅποιον τῷ ἠτοίμασαν. Σπεύσατε λοιπὸν νὰ τὸ περιτυλίξετε εις τὰ σπάργανά του ὡς ἐν σαβάνῳ, ἂν δὲ ἀποποιήθῃται ἄλλος θὰ τὸ πράξῃ ἀνθ' ὑμῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἰατρός ἐφαίνετο ἀμφιρέπων εις τῶν τριῶν ἐπροχώρησε πρὸς τὴν κοιτίδα και ἔθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν σινδόνων δι' ὧν ἐκαλύπτετο τὸ πτώμα.

Ὑπόκωφος οἰμωγῆ, εἶδος βραγχνώδους και ἀνάρθρου κραυγῆς διέφυγε τοῦ στήθους τοῦ δυστυχῶς πατρὸς, ὅστις ἐθεώρησε τὴν πράξιν ὡς ἱεροσυλίαν, και ὀρμήσας ἀπέβησεν τὸν ἀνθρωπὸν μεθ' ὀρμῆς.

Οὗτος ἔθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς λαβῆς κυνηγετικῆς μαχαίρας, τὴν ὅποιαν ἔφερε, και δι' ἧς θὰ προσέβαλε τὸν ἀνυπεράσπιστον ἰατρὸν, ἀλλ' ἐπιτακτικῆ τῆς χειρὸς τοῦ Μέλανος προσωπεῖου κίνησις τὸν ἐμπόδισε.

Ὁ ἰατρός εἶχεν ἤδη ἀρπάσει εις τὰς ἀγκάλας του τὸ ἐλαφρὸν πτώμα, και τὸ περιέσφιγγε ἐπὶ τῆς καρδίας του ὡς εἰ ἤθελε νὰ τὸ θερμάνῃ ἢ νὰ τὸ ὑπερασπίσῃ.

— Διατί τέλος, ἐψιθύρισε, ναί, διατί νὰ μὲ

τὸ ἀρπάσητε τόσο ταχέως; Ἐκ τῆς συζύγου και τοῦ τέκνου μου τοῦτο μόνον τὸ λείψανον μοὶ μένει. . . Διατί νὰ μὲ φθονῆτε διὰ τὴν πένθιμον χαρὰν τὴν ὅποιαν αἰσθάνομαι ἔχων αὐτὸ πλησίον μου, τοῦλάχιστον μέχρι τῆς πρωίας; διατί νὰ μὲ ἐμποδίσῃτε τοῦ νὰ κλαύσω ἐπὶ τινὰς ὥρας ἐπὶ τῶν ψυχρῶν χειρῶν και τῶν τεθνεώτων χειλέων του; . . .

Τὸ Μέλαν προσωπεῖον ὕψωσε τούς ὦμους.

— Καὶ νομίζετε λοιπὸν, ἀπήντησε μετὰ κτηνώδους ὑψηλοφροσύνης, ὅτι θὰ ἀνεμιγνυόμην εις τὰ ἀφορῶντα ὑμᾶς, ἂν συμφέρον σπουδαιότατον, τὸ ὅποιον δεν εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζητε, δεν μὲ ἠνάγκαζε εις τὸ νὰ ἐπέμβω; ἡ ὥρα προχωρεῖ, ὁ χρόνος παρέρχεται, τὸ βρέφος δὲον νὰ ἐξαφανισθῇ και νὰ ἐξαφανισθῇ ἀμέσως· πρέπει, και τὸ ἀπαιτῶ. . . σπεύσατε λοιπὸν νὰ τὸ θάψητε μόνος σας ἐὰν ἐπιμένετε εις τοῦτο, ἄλλως, ὁμνύω ὅτι μετὰ ἐν τέταρτον τοῦ λεπτοῦ θὰ σᾶς τὸ ἀρπάσουν διὰ τῆς βίας.

Ἐκ τοῦ τόνου δι' οὗ ἐρρέθησαν οἱ λόγοι οὗτοι ὁ ἰατρός ἠννόησεν ὅτι ὑπῆρχε τρομερὰ και ἀνεκκλητος ἀπόφασις εις τὴν ἔδει νὰ κλίνη τὸν αὐχένα και νὰ ὑποκύβῃ.

Ἦσπασθη τὸ πεπαγὸς μέτωπον τοῦ τέκνου του.

Μὲ τὰ σπάργανα ἐσχημάτησεν εἶδος σαβάνου στραφείς δὲ πρὸς τὸ Μέλαν προσωπεῖον, εἶπε:

— Ἐπειδὴ αὐθαιρέτως λαμβάνεται τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μὲ ἐπιβάλλητε τὴν θέλησίν σας, ἐπειδὴ εἴσθε ὁ ἰσχυρότερος, διατάξετε τί νὰ πράξω;

— Ἀκολουθήσατε τούς ἀνθρώπους αὐτούς.

Ὁ Πέτρος τούς ἠκολούθησε μηχανικῶς.

Μετέβησαν εις τὸν κῆπον πλησίον τοῦ τάφου ὃν πρὸ μικροῦ ἠνέψξαν. Ἐκεῖ γονυπετήσας κατέθεσε τὸ πτώμα εις τὸν τάρον τὸν ὅποιον οἱ δύο προσωποδοφοροὶ ἐπλήρωσαν ἀμέσως.

Ἡ τρικυμία ἐξηκολούθει, ἡ χιὼν ἐπιπτεν.

Ἐπέστρεψαν εις τὸ δωμάτιον, και ἐπὶ τῷ νεύματι τοῦ Μέλανος προσωπεῖου, ἐξῆλθον ἀμέσως προπορευομένου τοῦ ἰατροῦ ὅστις μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ τὸν λόγον δι' ὃν ἔθαψε τὸ τέκνον του ὡς αἱ παιδοκτόνοι μητέρες, ἐνόμιζεν ὅτι εὐρίσκετο ὑπὸ τὸ κράτος τρομεροῦ και ἀπιθάνου

ὄνειρου και ἔλεγε καθ' ἑαυτόν. — Μετὰ μίαν στιγμὴν θὰ ἐξυπνίσω! . . . Θεέ μου ἐξύπνησόν με ὅσον τάχιον. . . . Σπεύσον, διότι θὰ παραφρονήσω! . . .

(ἀκολουθεῖ).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο Β' — ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο Γ'.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο Β'. ὁ παστῶν τῶν Ρωσιῶν μέγας δεσπότης, ὁ μέγας ἐκεῖνος μονάρχης τῆς μεγαλειτέρας τῆς ὑψηλοῦ μοναρχίας, ὁ κύριο: τῆς ζωῆς Ὁ γ δ ο ἡ κ ο ν τ α ἑκατομμυρίων ψυχῶν, δεν ἠδυνήθη νὰ ἀποφύγῃ τὴν ὀλεθρίαν αὐτοῦ Εἰμαρμένην, ἀλλ' εις τὴν σκληρὰν και ἀμείλικτον αὐτῆς ὑπέκυψεν ἀπόφασιν, ὡς ὑπέκυψεν εις τὴν ἑαυτοῦ και ὁ φοβερός ἐκεῖνος τῆς Εὐρώπης διδάκτωρ, ὁ Μέγας Ναπολέων, ὅστις, ὡς ἄλλος Προμηθεὺς ἐν τῷ Καυκάσῳ, εὐρέθη δεσμώτης ἐπὶ τῆς νήσου Ἐλθας ἵνα καταστρέψῃ ἐπὶ τέλους οἰκτρῶς τὸν βίον αὐτοῦ, ὑποκύψας εις ἀνίατον νόσημα, ἐν τῷ μέχρι τότε ἀφανεῖ τῆς Ἀγίας Ἐλένης νησιδρίῳ. Ὡς ὑπέκυψεν ἐπὶ τέλους και ἕτερος τῶν ἰσχυρῶν αὐτοκρατόρων και συγχρόνων αὐτοῦ, Ναπολέον ὁ Γ'. Ἐνταφιάσας ἅπαντα τὰ λαμπρὰ τῆς δόξης αὐτοῦ τρόπαια ἐν Σεδᾶν και ἄσμηος και ἀρανῆς μετὰ ταῦτα εις ἀφανὲς τῆς Ἀγγλίας πηλόχιον ἐκ τοῦ καθ' ὅλην τὴν ζωὴν αὐτοῦ αὐτὸν κατατρίχοντος νοσήματος τῆς λιθιᾶσεως, τὸν βίον τελευτήσας.

Τὸν αἵματηρὸν και λυσσαλέον τοῦτον ἀγῶνα ὃν οὕτως λυσσώδως κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἀτυχῶς αὐτοκράτορος κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη οἱ ὦμοι μηδενισταὶ διεξήγαγον, ἀπαισία και ὀδυνηρὰ ἔστρεψεν ἐπὶ τέλους ἐπιτυχία· τὸ δὲ φονικὸν ἔργον ὅπερ εις θερμοκέφαλος Πωλιόνος, ὁ Βεραζόβσκης, κατήρξατο ἐν Παρισίαις κατὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσιν· τὸ αἰμοχαρὲς τοῦτο ἔργον ὅπερ τσακίς ἀπεπειράθησαν νὰ συμπληρώσωσιν ἐν Πετροπόλει τὰ ἀνευ σπλάγγων και καρδίας ἐκείνα ὄντα ἄτινα καλοῦνται μ η δ ε ν ι σ τ α ἰ· τὸ ἀποτρόπαιον, λέγομεν, τοῦτο ἔργον συνεπλήρωσεν ἐπὶ τέλους μετὰ τῆς σπαρακτικῆς φεῦ! ἐπιτυχίας εις μαθητῆς τῆς Μεταλλουργικῆς σχολῆς και οἱ ἀμείλικτοι αὐτοῦ ἑταῖροι! . . .

Ὁ δὲ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὁ Β'. ὁ ἀγαθότερος τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης, ὁ ἱποτικώτερος τὸν χαρακτῆρα τῆς Εὐρώπης μονάρχης, ὁ φιλόανθρωπος ἐκεῖνος αὐτοκράτωρ ὁ πρὸ εἴκοσι ἀκριβῶς ἐτῶν—
17 Φεβρουαρίου 1861—ἐκδόσας τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο Οὐ κά ζι ο ν δι' οὗ τσαῦτα ἑκατομμύρια δουλοπαροίκων, ἀνθρωπίνων δηλονότι ὑπάρξεων ἐπὶ τσαῦτα ἔτη ὑπὸ τὸν δεσποτικὸν τοῦ κ ν ο ὑ τ ο υ και τῆς δουλείας ζυγὸν στενουστῶν, καθίσταντο ἐλεύθεροι και ἀπηλάσσαντο τοῦ φρικώδους ἐκεῖνου εἶδους τῆς ζωῆς ὅπερ μέχρι τοῦδε διήγαγον, ὁ φιλήτοχος ἐκεῖνος ἡγεμὼν ὅστις οὕτως τρανὰς παρέσχε πάντοτε τοῦ φιλειρηνικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος ἐνδείξεις— ὁ ἡγεμὼν τέλος ἐκεῖνος εις ὃν ὁ λαὸς αὐτοῦ ἔδωκε τὸν ἐπιφανῆ και περιδοξὸν τίτλον τοῦ « ΛΥΤΡΩΤΟΥ » τὸν ὀδυνηρὸτερον και ἀποτροπαιώτερον τὴν 2αν Ὀραν μ. μ. τῆς Κυριακῆς τῆς 1ης Μαρτίου 1881 ὑπέστη τῶν θανάτων, οἰκτρῶς τὰ μέλη ὑπὸ ἐκρηκτικῆς βόμβας ἀκρωτηριασθεῖς και ἐν σπαρακτικῇ ἀγωνίᾳ ἐν τῷ εις τὸ Χειμερινὸν Παλάτιον τῆς Πετροπόλεως σπουδαστηρίῳ του τὸ πνεῦμα παραδώσας.

Δεν θὰ ἀφηγηθῶμεν εις τούς ἀναγνώστας, τοῦ «Γραφικοῦ Κόσμου» τὰς φρικώδεις λεπτομερείας τῆς ἀπανθρώπου δολοφονίας τοῦ ἀτυχῶς και πολυθρηνητοῦ Αὐτοκράτορος. Πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ ἀναμείνωσι παρ' ἡμῶν ὅπως τοῖς ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα κατὰ πόσον ὁ φόνος Ἀλεξάνδρου Β'. δύναται νὰ ἐπιρρεάσῃ τὴν εὐρωπαϊκὴν πολιτικὴν και ἐν τῇ πλάστιγγι αὐτῆς βαρύνῃ· τὸ ἔργον τοῦτο ἐναπόκειται εις τούς ἐμβριθεῖς τῆς πρωτεύουσας μας δημοσιογράφους. Ἡμεῖς δεν γράφομεν ἐφημερίδα· ἐκδίδομεν περιοδικὸν, και χωρὶς νὰ εἰσδύσωμεν εις τούς ἀδιεξόδους τῆς πολιτικῆς λαθουρίθους, θὰ περιορισθῶμεν νὰ χαράξωμεν ὀλίγας γραμμὰς περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀξιοθρηνητοῦ Αὐτοκράτορος, τοῦ ἀτυχῶς Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'. τὸ φοβερὸν ἀγγελμα τοῦ οἰκτροῦ θανάτου τοῦ ὀποῖου εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἐνεποίησεν ἀπανταχοῦ τὴν αὐτὴν κατάπληξιν και θλίψιν ὅταν και ἐνταῦθα. Εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι αἱ γραμμαὶ αὗται θέλωσιν ἀναγνωσθῆ ὑπ' οὐχὶ τυχαίου ὑπὸ τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «Γραφικοῦ Κόσμου» ἐνδιαφέροντος.

ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ὁ Β'. ἐγεννήθη τὴν 17ην Ἀπριλίου 1818.

Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Νικόλαος ἦτο τότε ἀπλοῦς Μέγας Δουξ, ἡ δὲ μήτηρ του Ἀλεξάνδρα Θεοδωρόβνα ὑπῆρξεν ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας Φριδερίκου Γουλιέλμου τοῦ Δ'.

Ὁ γερμανὸς καὶ διαμαρτυρούμενος τὸ θρήσκευμα στρατηγὸς Μοέρβεν ἀνέλαβε τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ νεοῦ Δουκός. Τὴν δὲ στρατιωτικὴν αὐτοῦ ἐκπαίδευσιν συνεπλήρωσεν εἶτα ὁ Ρώσος στρατηγὸς Ζουκόβσκη.

Τῆ 14 Μαρτίου 1834 δεκαεξαετῆς τὴν ἰλικίαν ὁ Τσάρεβιτς Ἀλέξανδρος ἐκηρύχθη ἐνῆλιξ διορισθεὶς διοικητὴς τῶν λογχοφόρων τῆς Ἀυτοκρ. φρουρᾶς καὶ ἀρχιυπασιπότης τοῦ Ἀυτοκράτορος πατρὸς του.

Δὲν ἠδυνήθη ὅμως ὁ νεαρὸς Δουξ νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὴν βίον ἐκεῖνον τὸν πλήρη ἀσκήσεων, ἐπιθεωρήσεων καὶ πολεμικῶν παρατάξεων, τὸν ὁποῖον ὁ Νικόλαος ἐπέβαλε καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἡγεμονίδας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου, καὶ προσεβλήθη ὑπὸ δεινῆς μελαγχολίας.

Κατὰ συμβουλήν δὲ τῶν ἱατρῶν ἀπῆλθεν εἰς Γερμανίαν. Διαμείνας δὲ ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Ἑσσης ἐνυμφεύθη τὴν 16ην Ἀπριλίου 1841 τὴν ἡγεμονίδα Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ μεγάλου δουκὸς Λουδοβίκου, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ρωσίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Δουκὸς Μεγαλ. Παύλοβιτς ἀνέλαβεν αὐτὸς τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν σχολῶν τῆς Ἀυτοκρατορίας μετὰ τοσοῦτου ζήλου ὥστε ὁ Ἀυτοκράτωρ πατὴρ του τῷ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειάν του διὰ τὴν μέριμναν αὐτοῦ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς νεολαίας ἐν τῷ ἀληθεῖ ρωσσικῷ ἦθη.

Ὁ Τσάρεβιτς Ἀλέξανδρος ἐπεσκέφθη κατὰ τὸ 1850 τὴν μεσημβρινὴν Ρωσίαν, τὸ Νικολάιεφ, τὴν Σεβαστούπολιν, τὴν Τυφλίδα καὶ τὸ Ἐριβάν. Κατὰ τὴν περιοδείαν δὲ ταύτην συνῆψε καὶ ἀψιμαχίαν τινὰ μετὰ τῶν Κιρκασίων τοῦ Καυκάσου, ὁ δὲ πρίγκηψ Βορεντζώφ, μάρτυς τῆς ἀνδρείας ἦν ὁ μέγας οὗτος Δουξ ἐν αὐτῇ ἐπεδείξατο ἐζήτησεν ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τοῦ Ἀυτοκράτορος τὸ παράσημον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Φύσει φιλειρηνικοῦ χαρακτῆρος ὁ Τσάρεβιτς

Ἀλέξανδρος μετὰ πολλῆς λύπης εἶδε τὴν προκλητικὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης διαγωγὴν. Ἀπεδοκίμασε δὲ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον.

Ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὴν 18ην Φεβρουαρίου 1855 ἐκληρονόμησε λίαν δυσχερῆ κατὰστασιν πραγμάτων, ἐξηκολούθησεν ὅμως τὸν πόλεμον μετὰ σταθερότητος, ἐνῶ συνάμα ἤρξατο πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης.

« Ὅμνῶ—εἶπε κατὰ τὴν στέψιν αὐτοῦ—ὅτι θὰ μένω πιστὸς εἰς πάντα τὰ φρονήματα τοῦ πατρὸς μου καὶ θὰ ἐπιμείνω εἰς τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ ἀρχάς ». Τὴν δὲ διακήρυξιν ταύτην ἐπέλαβεν ἐν διαγγέλματι, ἀποσταλέντι καθ' ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν, ὅπερ ἠγχαρίστησε τὸ κόμμα τοῦ πολέμου ὡς δεικνύων σεβασμὸν πρὸς τὰ ἀρχαῖα μοσχοβιτικὰ φρονήματα.

Καίπερ ταῦτα διασαλπίζων καθ' ἅπασαν τὴν Ρωσίαν ὁ νέος Ἀυτοκράτωρ οὐχ ἤττον ἐφάνη ἐμψυχούμενος ὑπὸ εἰλικρινοῦς ἐπιθυμίας ὅπως θέσῃ ἐν τέρμα εἰς τὸν αἱματηρὸν ἐκεῖνον πόλεμον.

Ὅθεν ὅτε εἶδεν ὅτι εἰς τὰ ὄμματα τῶν Ρώσων ἢ ἄλλωσις τοῦ Κὰρς ἀντεστάθμιζε τὴν ἀπώλειαν τῆς Σεβαστουπόλεως παρεδέχθη τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης, ἧτις καὶ ἐν Παρισίοις συνωμολογήθη.

Ἡ ἐπίσημος αὐτοῦ στέψις ἐγένετο τὴν 26ην Αὐγούστου 1856. Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν διετήρησε πάντας τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τὴν συνωμολόγησιν ὅμως τῆς εἰρήνης ἐδέχθη τὴν παραίτησιν τοῦ κόμητος Νεσσελρῶδ, ὃν ἀντικατέστησεν ὁ Πρίγκηψ Γορτσακῶφ.

Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Κράτους αὐτοῦ διοικήσιν Ἀλέξανδρος ὁ Β'. ἐπέφερε πλείστας βελτιώσεις· ἔδωκε μεγάλην ὠθησιν εἰς τὴν Δημοσίαν Ἐκπαίδευσιν· νέα δὲ ἔδρα, κληθεῖσα τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν, συνέστη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πετροπόλεως.

Ἀλλὰ τὸ λαμπρότερον ἔργον τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Β', ὅπερ καὶ μόνον εἶναι ἱκανὸν ὅπως ἀποθανατήσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, εἶναι ἡ χειραφέτησις τῶν δούλων, δηλαδὴ ἡ κατάργησις τῆς δουλείας καθ' ὅλον τὸ ἀχανές κράτος αὐτοῦ.

Τὸ διάγγελμα τῆς μεγάλης ταύτης κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως φέρει ἡμερομηνίαν 17 Φεβρουαρίου 1861, ἀπεφασίσθη δὲ ἐν μακρᾷ καὶ ἐπισήμῳ συνεδριάσει τοῦ συμβουλίου τῆς αὐτοκρατορίας, μεθ' ὅλην τὴν ἀντίστασιν τῶν κυριωτέρων συμβούλων.

Κατὰ τὸ διάταγμα τοῦτο οἱ εὐγενεῖς παρεχώρησαν εἰς τοὺς χωρικούς τὰς ἐπαύλεις τὰς κατοικουμένας ὑπ' αὐτῶν δι' ἰσόβιον ἐπικαρπίαν ἐπὶ τῷ ὄρφι νὰ πληρώνωσιν εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας κατ' ἔτος ὠρισμένον φόρον ἀναλόγως τῆς ὑπ' ἐκάστου καλλιεργουμένης γῆς· νὰ ἔχωσι δὲ τὸ δικαίωμα νὰ ἐξαγοράζωσιν ὅταν δύναται τὰς γαίας των καὶ νὰ καθίστανται ἐλεύθεροι ἰδιοκτῆται.

Τοιαῦται αἱ εὐεργεσίαι ἄς παρέσχε τῇ Ρωσσίᾳ Ἀλέξανδρος ὁ Β', τὸ ἀτυχὲς τοῦτο θῦμα τοῦ ἀχαλινώου καὶ ὠμοῦ μηδενισμοῦ.

Ὁ εἰς τὸν θρόνον τῶν Τσάρων διαδεχθεὶς ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ὁ Γ', ἐγεννήθη τὴν 26ην Φεβρουαρίου 1845· τουτέστι διατρέχει νῦν τὸ 36ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Ἐκηρύχθη δὲ διάδοχος τοῦ θρόνου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Νικολάου.

Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1866 ἐνυμφεῦθη τὴν ἡγεμονίδα Δαγμάρ, ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου, μετονομασθεῖσαν Μαρίαν. (1)

Γιὸς αὐτοῦ εἶναι ὁ Μέγας Δούξ Νικόλαος γεννηθεὶς τὴν 1ην Μαρτίου 1868, ὁ καὶ νῦν ἐπιδόξος διάδοχος τοῦ Ρωσικοῦ θρόνου.

Ὁ νέος τῆς Ρωσσίας αὐτοκράτωρ ἐκληρονόμησε καθ' ὅλα τὸν γενναῖον καὶ ἱπποτικὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ χαρακτήρα.

Καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα Ἀλέξανδρος ὁ Γ' θε-

(1) Σημ. «Γραφικοῦ Κόσμου». — Ἡ Διεύθυνσις τοῦ «Γραφικοῦ Κόσμου» θεωρεῖ ἐαυτὴν εὐτυχῆ ὅτι δύναται σήμερον νὰ παράσχη πρῶτη εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ τὰς εἰκόνας τοῦ νέου αὐτοκρατορικοῦ τῆς Ρωσσίας ζεύγους.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἀμφότεραι αὗται αἱ εἰκόνας ἐλήφθησαν παρ' ἡμῶν ἐξ εἰκονογραφημένου βιενναίου περιοδικοῦ, ὅπερ εἶχε καταχωρήσει ταύτας κατὰ τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Βιέννῃ διαμονὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ ζεύγους.

ωρεῖ ὡς λίαν ἀναγκαίαν τὴν ἐπὶ τὸ συνταγματικώτερον μετατροπὴν τοῦ Ρωσικοῦ πολιτεύματος· βεβαιοῦται δὲ μάλιστα ὅτι πολλάκις παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας ταύτης ἐπέμεινε.

Ἐνταῦθα λήγει τὸ ἔργον ἡμῶν. Ἀφίνομεν δὲ εἰς τὸν ἱστορικὸν ὅπως κρίνη Ἀλέξανδρον τὸν Β', ὡς καὶ τὸ σύστημα ὅπερ θὰ ἀκολουθήσῃ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ὁ Γ'.

Δ. ΣΩΦΡΟΝΙΑΔΗΣ.

Ἡ ΕΥΜΕΝΕΙΑ καὶ τὸ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον ὅπερ κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἄπαν τὸ προσωπικὸν τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Αὐτοκρατ. Ὑπουργείου ὑπὲρ τοῦ «ΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ» ἐπεδείξαντο ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως ἐκφράσωμεν σήμερον δημοσίᾳ τὴν ἐνθερμὸν καὶ ζωντὴν εὐγνωμοσύνην μας τῇ Α. Ε. τῷ Ὑπουργῷ Κιαμὴλ Πασσᾶ, ὡς καὶ τοῖς ἀνωτέροις τοῦ Ὑπουργείου ὑπαλλήλοις I. Α. Ἀριστοκλῆ Ἐφένδη, Διευθυντῇ τῶν σχολῶν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ Τμηματάρχῃ τῆς Ἀνωτέρας Ἐκπαιδεύσεως καὶ Χαμδῆ βέη, Διευθυντῇ τοῦ λογοκριτικοῦ τοῦ ὑπουργείου τμήματος ὡς καὶ τοῖς λοιποῖς τοῦ αὐτοῦ τμήματος ὑπαλλήλοις.

Σταθερὰν ἔχοντες ἀπόφασιν ὅπως ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν μὴ παρεκκλίνομεν τὸ παράπαν τῶν ἐνεργειᾶν νόμων καὶ ἐκάστοτε διδομένων ἡμῖν διαταγῶν, εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἡ αὐτὴ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐξοχ. Κιαμὴλ Πασσᾶ, τοῦ ὄντως νοήμονος καὶ πεπειραμένου τούτου τῆς Αὐτοκρατορίας λειτουργοῦ, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ Ὑπουργείου ἀνωτέρων ὑπαλλήλων θέλει χορηγεῖσθαι ἡμῖν σύμπραξις καὶ ἀρωγῆ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Ἡ ΑΡΑΒΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

Α'.

Χαρακτὴρ τῶν Ἀνατολικῶν φιλολογικῶν. — Οἱ

Βεδουῖνοι ποιηταὶ προγενέστεροι τοῦ Ἰσλῆμ: Σιανφραῶ, Ἀντάρ. — Τὰ ἐρωτικά καὶ βακχικά Γαζέλια τῶν λεπτολόγων μουσουλμάνων. — Ἐλεγείον Ἀραβος ἐξ Ἰσπανίας. — Μεγαλαυχία καὶ κουφόνιοι αὐλικῶν ποιητῶν.

Συνεχῶς κατεμέμφθησαν τῶν ἐν τῇ Δύσει ὡς τὰ μάλα ἀγνωστών ξένας φιλολογίας. Καθ' ὅλους τοὺς λόγους ἡ ἀγνοία ὑπάρχει δυστυχῆς σφάλμα, καὶ τὸ γνωρίζειν πάντα βεβαίως ἤθελεν εἶσθαι καλλίτερον. Ἀλλ' ὡς ἕκαστος γνωρίζει, ὁ βίος ἐστὶ βραχύς, καὶ ἡ περὶ τῆς ὑπάρξεως πάλη καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον δυσχερὴς ἐν αὐτῷ. Πόσον χρόνον δύναται ν' ἀφιερῶσιν ἕκαστος διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς τέρεϊς τῶν γραμμάτων, ἐν τῇ ἡλικίᾳ ἐκείνῃ ἐν ᾗ ἡ αἴσθησις τοῦ ὀρέγεσθαι ὠριμάζουσα ἤθελεν ἐπιτρέψει αὐτῷ ἵνα κάλλιον γευθῆ τῶν παντὸς εἶδους προϊόντων ἄπερ τὸ ρεῦμα τῶν αἰώνων συνεκλύζετο ἡμῖν ἐπιμόχθως; Δὲν εἶναι τάχα πολὺ διὰ τὸν Εὐρωπαῖον νὰ γνωρίξῃ σχεδὸν τὴν ἑαυτοῦ ἐθνικὴν φιλολογίαν; Ἐὰν συνενώσῃ αὐτῇ τὴν ὡς ἔγγιστα γῶσιν Ἑλλήνων τινῶν, Λατίνων, εἰκοσίων ἄγγλων συγγραφέων, γερμανῶν, ἰταλῶν ἢ ἰσπανῶν, τίς θέλει ἀποποιήσῃ αὐτῷ τὸν τίτλον τοῦ τελείου πεπαιδευμένου; Ἡμιστὰ λοιπὸν δίκαιον ἤθελεν εἶσθαι, εἴπωμεν κάλλιον, γελοῖον σχεδὸν, ἐν καιροῖς ἡ ἀναγκαία ἀνάγνωσις τῆς καθημερινῆς ἐφημερίδος τὴν καλλιτέραν τῶν σχολῶν αὐτοῦ, τὸ ἀπαιτεῖν παρ' αὐτῶν τὴν ἐλαχίστην ἐπίχρυσιν τῶν ἀνατολικῶν γραμμάτων.

Ἐκ τῶν Ἀράβων γνωρίζει τὰς Χιλίας καὶ Μίαν Νύκτας· ἐκ τῶν Ἰνδῶν, ἤκουσε νὰ γίνηται λόγος περὶ τῆς Ραμαῦάνας καὶ τῆς Μαχαβαράτας. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀσιατικῶν λαῶν, καθὼς καὶ περὶ τῆς φιλολογίας, οὐδὲν γνωρίζει καὶ συνεχῶς οὐδὲν θέλει ἵνα γνωρίξῃ. Ἐὰν δέ τις δὲν δύναται ἵνα μεμψῆ αὐτόν, κατὰ δίκαιον, δέον τοῦλάχιστον νὰ οἰκτιρῆ αὐτόν;

Ἐκεῖνος οὗ τὸ ἑαυτοῦ ἐπάγγελμα οὐδόλως ὑποχρεοῖ εἰς μελέτας τινας, ἢ ὅστις δὲν ἔχει τὴν περιεργὸν διάθεσιν καὶ ὀλίγον ἀνησυχῆ διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς διανοητικῆς καταστάσεως ἔθνους τινὸς ἢ ἐποχῆς. Συγγραφεὺς τις, τοῦ ὁποῦ ἡ μόνη ἡδονή, ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ἀναγνώσεσιν ἐστὶν

ἡ συνάντησις τοῦ ὠραίου οἶον συνέλαβεν αὐτὸ κατὰ νοῦν, τῆς τάξεως οἶαν ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης ἐκεῖνος, τί μέλλει νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν ἀρχαίων ἢ νεωτέρων συγγραφέων τῆς Ἀνατολῆς; Ὅποῖαν ἀξίαν ἔχουσιν ὅλαι ἐκεῖναι αἱ φιλολογίαι τῆς Ἀσίας διὰ τὸ πνεῦμα τὸ πεπαιδωγῶν ὑπὸ τῶν συγγραφέων τῆς Δύσεως; Σωρεῖα ἀτάκτων προϊόντων, σχοινοτενῶν, ἐπιδεικτικῶν καταβαρυνόντων τὴν ἀνίαν, ἐκτεταμένα ποιήματα ἄνευ ἀρχῆς καὶ ἄνευ τέλους, λυρισμὸς ἀπολλύμενος πέραν τῆς ἐβδόμης σφαίρας, φιλοσοφία μωρὰ καὶ ἐπιπόλαιος, ἱστορία ἀναίμακτος ἐκ γεγονότων μεγάλων τε καὶ ἐλαχίστων, ἐρριμμένων φῖρδην μίγδην ἄνευ κρίσεως, ἄνευ σκιᾶς συνθέσεως.

Τοιαύτη ἐστὶν ἐν συνόλῳ ἡ κρίσις ἣν ἠκούσαμεν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκφερομένην περὶ τῆς ἀνατολικῆς φιλολογίας, οὐχὶ βεβαίως ὑπὸ ἀνατολικολόγων· διότι ὁ ἀραβίζων γνωρίζει καλῶς ὅτι οἱ Ἀραβες ἠύδοκίμησαν ἐφ' ὅλων τῶν εἰδῶν, ὁ καθηγητὴς τῆς περσικῆς δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ Περσία (Ἰράν) δὲν παρήγαγεν ἐποποιίας καὶ λυρικά ἄσματα ἀντάξια τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Πινδάρου, ὁ περὶ τὰ Ἰνδικὰ ἀσχολούμενος θαυμάζει μετὰ βαθείας πεποιθήσεως τὸ λαμπρὸν θέλημα τῶν εὐρέων σανσκριτικῶν ποιημάτων· καὶ οἱ Σῖναι, καὶ οἱ Ἰάπωνες, καὶ αὐτοὶ οἱ ὁσμανίδες Τούρκοι, ἐδημιούργησαν ἀριστουργήματα. Τὸ ἐν ἐμοί, δὲν ἀπηντήσαμεν εἰμὴ ἕνα μόνον σοφὸν περὶ τὰ ἀνατολικά γράμματα ὅστις, ἐλευθέρως, ὠμολόγησεν ὅτι ἡ γλῶσσα περὶ ὧν ἡσχολεῖτο οὐδὲν εἶχε παραγάγει ἔχον μετρίαν τοῦλάχιστον ἀξίαν τινα· οὗτος δ' ἦτο ἀληθῶς καθηγητὴς τῆς Συριακῆς. Κατὰ βάθος, οἱ ἀνατολικολόγοι ἔχουσι δίκαιον, αἱ γλῶσσαι ὧν ἐποησάμεθα μνεῖαν, ἅπασαι ἔχουσι θαυμάσια συγγράμματα· ὅλλ' ὅπως ἐκτιμήσωμεν αὐτὰ κατ' ἀξίαν, ἀπαιτεῖται διαπαιδαγώγησις τις καλαισθησίας, ἢ, ἐὰν προτιμᾶτε, μακρὰ ἔξις.

Ἐξαιρέτος τις μουσικός, διατελέσας συνάμα καὶ εἰς τῶν καλλιτέρων καθηγητῶν τῆς Ἀραβικῆς ἐξ ὧν ἔσχεν ἡ Σχολὴ τῶν Γλωσσῶν καὶ τὸ Λύκειον τῆς Γαλλίας, ὁ κ. Κωσῖνος Περσεβάλ διηγεῖτο ὅτι ὅτε ἀφίκετο εἰς Συρίαν, ἡ ἀραβικὴ μουσικὴ, μετὰ τῶν διατετημένων τόνων, ἐνε-

ποίησεν αὐτῷ παράδοξον ἐντύπωσιν, καθότι εὐρισκεν αὐτὴν ἀλλόκοτον, μυσταρὰν καὶ ἀνυπόφορον ἕνεκα τῶν δυστροπιῶν αὐτῆς. Μετὰ τρεῖς μῆνας βραδύτερον, ἀνεκάλυπτεν ἐν αὐτῇ ἀνέκφραστον τι θέλητρον, καὶ δὲν κατενόει πλέον τὴν ἑαυτοῦ πρώτην ἐντύπωσιν. Τοιοῦτόν ἐστι, λέγουσι, τὸ αἶσθημα ὅπερ ἐμπνέουσι φιλολογίαι τινὲς τῆς Ἀνατολῆς. Θορυβούμενον κατ' ἀρχὰς ἐν ταῖς ἑαυτοῦ ἔξεσι τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγνώστου μεταβάλλεται πάραυτα εἰς τρόπους ὅτινες κατ' ἀρχὰς δυσπρόστον αὐτόν· παραδέχεται ἄλλοσιν τινα ἰδεῶν ἀσυμφώνων πρὸς τὰς ἑαυτοῦ λογικὰς τάσεις· σχηματίζει παραδόξους εἰκόνας, καὶ, ἐπὶ τέλους ἄγεται θελγόμενος παρ' ἐκείνου μάλιστα ὅπερ ἐφαίνετο αὐτῷ τὰ μάλιστα ἀνυπόφορον.

Τοῦτο, τοῦλάχιστον, συνέβη ἐνίοτε. Εἶδομεν ἐπίσης ἐν Εὐρώπῃ δύο ἢ τρεῖς περιόδους προκαταλήψεως προελθούσας ἐκ τῆς δημοσιεύσεως συγγραμμάτων τινῶν τῆς Ἰνδικῆς, τῆς Περσικῆς, ἢ τῶν χωρῶν τῶν λαλουσῶν τὴν ἀραβικὴν περιόδους βραχυχρονίους, ἐνθουσιασμούς εὐχερέστατα καὶ τάχιστα ἐξαφθέντας ἀλλὰ καὶ μετ' ἴσης ταχύτητος κατευνασθέντας.

Δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐκτὸς τῶν ἑλληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν ἐπηρεάσεων, καὶ μέχρι τῆς προσεγγίσεως τῶν ἡμετέρων νεωτέρων αἰώνων, δὲν παρήχθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἔργον τι ἄξιον ἵνα διεγείρῃ διαρκῆ θαυμασμόν; Φυλάξει Κύριος νὰ ἐκβάλωμεν τοιαύτην βλασφημίαν, ἣτις, δικαίως, ἤθελε προσελκύσει καθ' ἡμῶν τοὺς κεραυνοὺς ὄλων τῶν ἀνατολικολόγων τοῦ κόσμου. Ὁ ἀριθμὸς τοιοῦτων συγγραμμάτων ὑπάρχει, ἀπ' ἐναντίας, λίαν σημαντικὸς, καὶ ἐὰν δὲν γνωρίζωμεν πάντοτε νὰ ἐκτιμῶμεν αὐτὰ κατ' ἀξίαν, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι προσπελάζομεν αὐτοῖς διὰ μεταφράσεων, ὥστε, πιστὴ ἢ ἐν παραφράσει, ἢ μετάφρασις δὲν δύναται νὰ δώσῃ ἢ λίαν ἀνακριβῆ καὶ σχεδὸν σφαλερὰν ἔκφρασιν. Συμβαίνει δὲ τοῦτο συνήθως ἐν τοῖς ποιητικαῖς ἔργοις ἐν οἷς τὸ τέλειον τῆς μορφῆς ἀμαυροῦται ἀλανθάστως ἐν τῇ εἰς ξένην γλῶσσαν μεταφορᾷ.

Ἐνίοτε μάλιστα εἶπον ὅτι αἱ ὠραιότεραι ποιήσεις εἰσὶν ἐκεῖναι ἃς δὲν δύναται τις ἵνα μεταφράσῃ χωρὶς ν' ἀπογυμνώσῃ αὐτὰς ἀπὸ παντὸς τοῦ θελήτρον αὐτῶν. Ἐὰν δ' ἡ παράδοξος

αὕτη διαβεβαίωσις ὑπῆρχε δικαία, ἤθελεν εἶσθαι τοσοῦτον τὸ χειρότερον διὰ τοὺς ὠραίους στίχους. Ἀλλὰ γνωρίζωμεν ἀρκούντως ὅτι ὁ μέγας ποιητὴς δὲν εἶναι ἀπλοῦς συλλογεὺς συλλαβῶν. Ἐὰν δ' οἱ Ἀραβες καλοῦσιν αὐτὸν ταξιθέτην μαργαριτῶν, οἱ μαργαρίται οὗς προσκολλᾷ δὲν εἶναι μόνον λέξεις, ἀλλὰ καὶ ἰδέαι.

Θέλοντες ἤδη ἵνα περιορισθῶμεν ὅπως ρίψωμεν ἐν βλέμμα διαβατικόν ἐπὶ τοῦ μέρους τοῦ πλουσιωτέρου ἐπακριβῶς τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, διελογίσθημεν ἵνα ἀναδιφῶμεν συλλογὰς τινὰς ἀραβικῶν στίχων ἐκδοθέντων ὑπὸ τῶν γάλλων ἀνατολικολόγων. Αἱ ἀνθολογίαι αὗται, ἐπαληθῶς, δὲν συνελέγησαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ποιῆσαι δι' αὐτῶν θαυμαστὴν τὴν ποιητικὴν ἰκανότητα τῶν Ἀράβων, ἀλλ' ἐπὶ τῇ μετριόφρονι προθέσει τοῦ χρησιμοποιῆσαι αὐτὰς ὡς γυμνάσματα διὰ τοὺς σπουδαστάς. Ἀρκοῦσι δ' ἐν τοσοῦτῳ συλλεγόμενα ὑπὸ καλλαισθητικῶν ἀνδρῶν οἷοι ὁ Σίλβεστρος Δε-Σαϊῦ, ὁ Οὐμβέρτος, ὁ Κοζεγάρτεν, ὁ Γρανζερέτος κλπ. ὅπως δώσωσιν ἰδέαν τινὰ ὀρθὴν σχεδὸν περὶ ὅσων δύναται τις νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θέλει εὐρεῖ παρὰ τῷ λαῷ τούτῳ. Αἱ συλλογαὶ αὗται, ἐν γένει, ἔχουσιν ἀξίαν ἀνωτέραν τοῦ πλήρους συγγράματος τοῦ δεῖνος ποιητοῦ, ἀδυνάτου σχεδὸν πάντοτε ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ, ἢ τοῦλάχιστον μονοτόνου καὶ ταχέως καθισταμένου φορτικοῦ· ἐξ αὐτῶν δὲ θέλομεν παραλάβει, δημοσιεύοντες αὐτὰ ὅσῳ τὸ δυνατόν ἀκριβῶς, τεμάχια τινὰ διαφόρων χαρακτήρων καὶ λίαν διαφόρων ἐποχῶν.

Τὸ μᾶλλον ἀρχέτυπον καὶ μᾶλλον ὀξιστημειωτον μέρος τῆς ἀραβικῆς ποιήσεως ὑπάρχει βεβαίως τὸ προἰσλαμικῆς ἐποχῆς, ἢ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωάμεθ. Τοῦλάχιστον δὲν εὐρίσκει τις ἐν αὐτῷ τὴν πονηρίαν ἐκείνην τῆς ἐκφράσεως καὶ τοῦ συλλογισμοῦ, τὴν κομψὴν ἐκείνην χάριν, τὸν ἄνωστον ὄνειρυγμὸν, τὴν μονότονον καὶ κενὴν αἰσθητικότητα, τὴν ἑλλειψιν πάθους ἀληθῶς ἀδρικοῦ, τὴν δαψίλειαν εἰκόνων παραδόξων, τὴν ἑλλειψιν μέτρου καὶ ἀναλογίας, τὴν ἀπαιτουμένην σκοτίαν καὶ ἣτις ἄλλως οὐδὲν ἀποκρύπτει, ἐπὶ τέλους τὰς ἀρνητικὰς ἐκείνας ἰδιότητας, αἵτινες βραδύτερον καταντῶσιν εἰς τὸ νὰ συγχροτῶσιν ὅλον τὸν λυρισμὸν τῶν μουσουλμάνικων

φιλολογιῶν, καὶ τῶν ὁποίων τὸ ὑπερέβαλλον ὑπάρχει ἰδίως τοσοῦτον φορτικὸν παρὰ τοῖς Πέρσαις ποιηταῖς.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ.

Ὅταν φωλιάζουν στὴν καρδιὰ καὶ μοι κι' ἀναστεινάζει

ἄχ καμμιὰ ἔρημη γωνιὰ
καὶ μαύρης νύκτας σκοτεινιὰ
σ' αὐτὴ μόνο ταιριάζει.

Ἀκοίμητη ἡ συμφορὰ, σ' αὐτὰ τὰ δύο σκοντάβει
καὶ κάποτε καμμιὰ φορὰ
στά στήθια μας στιγμῆς χαρὰ
τὰ πονεμένα ἀνάβει.

Τῆς μοίρας δὲν μοῦ χάρισε παρὰ καὶ μοῦ τὸ χέρι·
κι' ὅταν στά δένδρα τὰ πουλιὰ
πετοῦν κι' ἀλλάζουνε φιλιὰ
καὶ παίζουν ταῖρι-ταῖρι,

Σὲ γλυκοχάραγμα χρυσό, σὲ ἀνθισμένους τόπους.
τότε κατὰμονος ἐγώ,
θάνατο κι' ἴσχυο κηρυγῶ
μακρὰ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους.

Ἰδέτε τὸ ξημέρωμα τοῦ Μαΐ πῶς ἀρχίζει!
ἰδέτε πῶς ἡ γῆ γελά,
καὶ πόσαις χάρες καὶ καλὰ
ὀλόχαρη χαρίζει.

Ἀλλὰ γιὰ μένα δὲν ἀνθεὶ κανένα ἐδῶ λουλουδί
ἢ πονεμένη μου ψυχὴ
νὰ πέσῃ θέλει μοναχῆ
σὲ θλιβερὸ τραγοῦδι.

Κι' ὅταν κοντὰ σὲ σὰς θνητὸς παρηγορητὰ ζητήσω,
τότε θερμαίνει ἡ συμφορὰ
στά στήθια μου φαρμακερὰ
τότε ποθῶ νὰ σβύσω.

Δὲν ξέρω μὰ μοῦ φαίνεται, πῶς νοιώθω στὴν καρδιὰ σὰς

σὰν νὰ φουντώνῃ μιὰ χαρὰ
ποῦ τὴν ἀνάβει ἡ συμφορὰ
σὰν πέσῃ στὴ ματιὰ σας.

Κι' ἀπελπισμένος φέρομαι ἄμ' ἀρχινᾷ τὸ βράδυ
σὲ κείν' τὸ φῶς τ' ἀγναντερὸ,

ποῦ ἀχνοδείχνει θαμπὸ
τοῦ χάρου τὸ λειβάδι,

Ποῦνε σπαρμένο μνήματα, μόνη τοῦ κόσμου ἀληθεια

γιατὶ ἡ ἄλλη μας ζωὴ
εἶναι τῆς πλάσης ἡ πνοὴ
ποῦ τρέφομαι στά στήθια.

Μὰ τὴν ψυχὴ μου καὶ ἐκεῖ ἡ συμφορὰ πεδεύει,
γιατὶ ζηλεύει τοὺς νεκροὺς
ποῦ ὁ τάφος τοὺς παλμοὺς πικροὺς
καὶ ποίους δὲν φιλεύει.

Ἀχ! δὲν ἀξίζει ἡ ζωὴ, διόλου δὲν ἀξίζει,
ὅποταν ζῆ, δίχως νὰ ζῆ
κι' ἔχει γιὰ σύντροφο μαζὺ
καρδιὰ ποῦ δὲν ἐλπίζει!

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΕΥΘ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚΕΙΝΗ.

Ἀφ' οὗ τὴν ἔπλασα ἐγώ
καθὼς τὴν ἐφαντάσθην,
μωρὸς πρὸς τί τὴν κυνηγῶ
εἰς πλήθη κ' ἐκουράσθην;

ὦ, ἂν ἐγνώριζεν αὐτὴ
πῶς ἐν βοῇ τὴν βλέπω,
δὲν θὰ ἠπόρει διατι
μακρὰν τῆς βῆμα τρέπω.

Εἶν' ἄλλη, ἄλλη μετ' ἐμοῦ
κι' ὅταν αὐτὴν φρονήσῃ,
τότε κ' ἐμὲ μετὰ παλμοῦ
ἐγγύς τῆς θ' ἀτενίσῃ.

ΙΩ. Κ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ.

ΕΜΠΟΡΙΚΑ.

Κων]πολις 13 Μαρτίου 1881.

Ἐνεκα τῶν προσεγγιζουσῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα ξένοι ἀγορασταὶ ἐνεφανίσθησαν τῆδε κάκεισε ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐδῶκαν μικρὰν τινα κίνησιν, ἣτις ἐν ἄλλαις ἐποχαῖς ἤθελε φανῆ ἀπαρτήρητος, ἀλλὰ μετὰ τὴν μακρὰν ἀκινήσιαν καὶ παραλυσίαν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐμπορίου, εἶναι ἰκανὴ νὰ ἀναπτέρωσῃ ὀλίγον τὰς ἐλπίδας τῶν κατόχων διαφόρων ἐμπορευμάτων.

ΣΙΤΗΡΑ. Ίκαναί αγοραί ἐγένοντο κατὰ τὸ λήξαν δεκαπενθήμερον· 15, 000 κοιλὰ σίτου ἀπαλοῦ ἠγόρασε τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ ἄνω τῶν 60, 000 ἐπωλήθησαν διὰ τοὺς ἐγχωρίους μύλους. Μεθ' ὄλην τὴν ἐπαισθητὴν ταύτην κίνησιν αἱ τιμαὶ μακρὰν τοῦ νῦν ὑποστηρικθῶσι δεικνύουσι τούναντιον τάσεις καὶ ἐκπεσμὸν ἕνεκα τῆς ἐποχῆς, ἥτις θὰ ἐπισωρεύσει μετ' ὀλίγον σπουδαῖα ποσὰ ἔκ τε Δουνάθως, καὶ Ρωμυλίας. Αἱ τιμαὶ τοῦ μὲν σκληροῦ σίτου εἶναι ὀνομαστικαί περὶ τὰ γρ. 27—29, λιβρῶν 58—60, αἱ δὲ τοῦ ἀπαλοῦ, λιβρῶν 56—59 γρ. 24—28.— Ὁ ἀραβόσιτος εἶναι ἀρκετὰ ὑποστηρικμένος, περὶ τὰ 14—15, κατ' ἄξιαν. Κριθῆς ἐγένοντο πράξεις πρὸς γρ. 11 1/4 δι' ἐξαγωγήν, καὶ 11 3/4 — 12 1/4 δι' ἐπιτόπιον ἀνάλωσιν. Ἡ παρακαταθήκη σίτου ἀνέρχεται εἰς 100,000 κοιλὰ.

ΑΛΕΥΡΑ 10,000 σάκκοι ἠγοράσθησαν κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην ἀπὸ μέρους τοῦ Σερρασκεράτου πρὸς γρ. 105 τὸν σάκκον. Αἱ τιμαὶ ἔκλινον, τῶν μὲν ἐγχωρίων Βάρνης εἰς τὰ γρ. 98—100, τῶν δὲ ἐγχωρίων Βραΐλας 105—108, καὶ τῶν ἐξ Ὀδησοῦ προελεύσεων περὶ τὰ 115—132 κατὰ τὴν ποιότητα.

ΑΠΟΙΚΙΑΚΑ. Καφέδων καὶ σακχάρων ἔχομεν τακτικὰς ἀφίξεις αἵτινες ἐμποδίζουσι τὴν βελτιώσιν τῶν τιμῶν, περιοριζομένων τῶν μὲν τῆς σακχάρως Τερζέστης περὶ τὰ γρ. 185—190, τῶν δὲ καφέδων μεταξὺ λιρ. 8 καὶ 10. Πετρελαίω ἐφθάσαν ἐσχάτως 25,000 κιβώτια, καὶ αἱ τιμαὶ ἐξέπεσαν μέχρι γρ. 50. Ὁ ρύζια Ἰταλικά παραχωρῶνται μεταξὺ φρ. 38 καὶ 41 κατὰ τὴν ποιότητα, ἀγγλικά δὲ περὶ τὰ γρ. 150 Κηρία Ἀμβέρσης 6 1/2 γρ. κατὰ χιλιάγραμμον.

Τῶν μετὰ τῶν αἰ τιμαὶ εἶναι πάντοτε χαλαραὶ ἔλλειψαι ἀγοραστῶν. Γαϊάνθρακες εἰς ἀζητησίαν, καὶ ἕνεκα συνεχῶν ἀφίξεων ἡ τάσις εἶναι εἰς ὑποτίμησιν. Τὰ οἶνοπνεύματα εἶναι διατηρημένα, οὐχὶ δι' ἔλλειψιν ἀφίξεων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀδιάκοπον κατανάλωσιν, αὐξοῦσης ὄλονεν τῆς χρήσεως αὐτῶν, πρόσθετος καὶ καταχρήσεως.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗΣ. Κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην ἐπωλήθησαν περὶ τὰς 30,000 ὀνά-

δες μιλίων Κασσάππαση ἀπὸ γρ. 73 1/4 μέχρις 9 ἀναλόγως τῆς ποιότητος. Τιφτικίω δυστυχῶς ὀλίγαί πράξεις ἐγένοντο μεταξὺ 21 1/2 καὶ 23 1/2 γρ. διὰ τῆς ποιότητος Ἀγκύρας καὶ Βεΐπαζόρ· αἱ ἐκ Λονδίνου εἰδήσεις δὲ εἶναι διόλου ἐνθαρρυντικαί, σημεῖουσαι τιμὰς 24 πέννας. Τὰ ἀφίονια ἐπίσης εἰς ὑποτίμησιν περὶ τὰ γρ. 270—290 ἕνεκα τῆς ἀγγελλομένης καλῆς βλέψεως ἐπὶ τῆς νέας εἰσοδίας. Τὰ λοιπὰ εἶδη εἰς ἀκίνησιν. Μ. Μ.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ.

Ζωηράν ἔχων συναίσθησιν τῆς ἠθικῆς καὶ ἡλικῆς ὑποστηρίξεως, ἣν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ μου δὲν ἔπαυσε παρέχων μοι μετ' ἐκτάκτου ὄντως προθυμίας ὁ εὐγενὴς καὶ φιλόμουσος τοῦ « Γραφικοῦ Κόσμου » προστάτης, ὁ ἐν Χίφ Κ. ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ Α. ΚΑΡΑΒΑΣ— φρονῶ ὅτι ἐκπληρῶ σήμερον ἐν τῶν ἀπαραιτήτων εἰς ἐμὲ ἐπιβαλλομένων καθηκόντων ἐκφράζων τῷ εὐγενεῖ καὶ μουσοτραφεῖ τούτῳ Κυρίῳ τὴν ἐνθερμον καὶ ζωηράν ἐγνωμοσύνην μου.

Τὸ εὐγενὲς τοῦτο ἐνδιαφέρον ὅπερ, πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ μου συγγράμματος ὁ ἀξιότιμος οὗτος ὁμογενὴς δὲν παύει ἐπιδεικνύμενος, ἀποτελεῖ τρανὴν ἔνδειξιν τῶν φιλογενῶν τοῦ Κ. Καράβα αἰσθημάτων, τῆς ζωηρᾶς καὶ ἀπεριόριστου αὐτοῦ φιλομουσίας.

Ἐν τῇ αὐθορμήτῳ ἐκδηλώσει τῆς πρὸς τὸν Κ. Ἐπαμεινώνδαν Α. Καράβαν ἐγνωμοσύνης μου ταύτης δὲν δύναμαι νὰ μὴ ποιήσω μνείαν καὶ τοῦ ἐν Χίφ πάνυ εὐγενῶς τὴν ἐπιστασίαν τοῦ « Γραφικοῦ Κόσμου » ἀναλαβόντος Κ. Φιλίππου Μ. Ροδοκανάκη ὡς καὶ τῶν ἐν Ὀδησῶν καὶ Ἀλεξανδρείᾳ Κ. Κ. Ἰσοκράτους Μασαούτη καὶ Δημητρίου Μασαούτη, τῶν εὐγενῶν τούτων κυρίων οἵτινες τοσοῦτον ἀγαθὰς ὑπὲρ τοῦ « Γραφικοῦ Κόσμου » καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις ἐπεδείξαντο προθέσεις. **ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ.**

ΥΔΡΑΥΛΙΚΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ.

Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ « Γραφικοῦ Κόσμου » μεταφέρομεν ἐν αὐτῷ περιεργον ἐπιστημονικὴν ἐφαρμογὴν γενομένην ἐσχάτως ἐν Ἑλβετία. Ἀξιοπεριεργος σιδηρόδρομος ὑφίσταται ἐν Ἑλβετία ἐπινοηθεὶς καὶ ἐκτελεσθεὶς παρὰ τοῦ ἐξ Ἀαράου μηχανικοῦ κ. Ἀβτ, χρησιμεύων ὅπως μεταφέρῃ τοὺς περιηγητὰς ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Γκίσθαχ, ἐξ οὗ καταπίπτει ὁ ὁμώνυμος καὶ ὀνομαστός καταρράκτης.

Εἰς τῶν ὠραιότερων τῆς Ἑλβετίας ὁ καταρράκτης οὗτος, ἔχει ὕψος 200 περίπου μέτρων καὶ καταλήγει ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Βρίντζ· καθέκαστην δ' ἐσπέραν, καθόλου τὸ διάστημα τῶν πέντε μηνῶν ἀπὸ Μαΐου μέχρι Σεπτεμβρίου, τυγχάνει κατάφυτος καὶ τὸ μαγευτικὸν θέαμα, ὅπερ παρέστησε προσελκύει ἀρκετοὺς περιεργους ξένους.

Ὁ δ' ὑπὸ τοῦ κ. Ἀβτ ἰδρυθεὶς σιδηρόδρομος ἔχει μῆκος 350 μέτρων· καὶ 150 μὲν μέτρων ἀπόστασις εἶναι διακεχωραμένη ἐν τῷ βράχῳ, τὸ δ' ὑπόλοιπον διεξέρχεται τὴν κοιλιάδα ἐπὶ πέντε σιδηρῶν γεφυρῶν 38 μέτρων ὕψους ἐκάστης.

Ἡ μεταφορικὴ ὑπηρεσία ἐκτελεῖται ὑπὸ δύο ἀμαξῶν προσδεδειμένων εἰς τὰ δύο ἄκρα χαλιβδίνης ἀλύσου, ἥτις περιτυλίσσεται ἐπὶ δι' ἄξονος κιλίνδρου τάχιστα στρεφομένου· ἐνῶ δ' ἡ μία τῶν ἀμαξῶν ἀνέρχεται, ἡ ἕτέρα κατέρχεται καὶ τοῦτο ἄνευ τῆς βοήθειας οὐδεμιᾶς ποιητικῆς μηχανῆς, ἡ δὲ διὰ τῆς ἀκολουθοῦ μόνον, ὅσον ἀπλῆς τοσοῦτον καὶ σπουδαίας ἐπινοήσεως. Ἐκάστη ἀμαξία ἔχει καὶ δεξαμενὴν, ἣν πληροῦσιν ὕδατος ἐκ τῆς ἐκ τοῦ ἄνω σταθμοῦ ἀναχωρήσεως τῆς, ὥστε τὸ πρόσθετον τοῦτο βᾶρος ὡθεῖ πρὸς τὰ κάτω τὴν ἀμαξίαν ἐνῶ ταυτοχρόνως ἀνέλκει τὴν ἕτεραν, ἥς τὴν δεξαμενὴν ἐκένωσαν ἤδη ἐν τῷ κάτω σταθμῷ.

Διὰ δὲ τῆς ἐπινοήσεως ταύτης βλέπομεν τίνι τρόπῳ ὁ κ. Ἀβτ ἐγνώρισεν ἐντελῶς νὰ χρησιμοποίησιν τοὺς ἐπιτοποίους πόρους, ὅπως ἀφίχθῃ εἰς οἰκονομικὴν λύσιν ζητήματος ἀρκετὰ σπουδαίου· ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ὁ σιδηρόδρομος οὗτος παρέστησε μίαν ἐτι ἰδιότητα, οὐχ ἦττον περιεργον, τὴν ἐξῆς·

Εἰπώμεν ἤδη, ὅτι αἱ δύο ἀμαξίαι ἀντιθέτως

βαδίζουσι, ἦτοι ἡ μὲν μία κατερχομένη ἡ δ' ἕτερα ἀνερχομένη, κ' ἐν τούτοις μία μόνη ὑπάρχει ὁδὸς ἐπὶ μῆκος 300 μέτρων. Μόνον δ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀποχωρίζουσας τοὺς δύο σταθμοὺς ἀποστάσεως, ἡ ὁδὸς διχάζεται ἐπὶ μῆκος 50 μέτρων καὶ ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως ταύτης ἐκτελεῖται ἡ διασταύρωσις τῶν ἀμαξῶν, τρεπομένων πάντοτε τὴν πρὸς τ' ἀριστερά των ἐν τῇ διευθύνσει τῆς πορείας των. Ἄλλως τε δ' ἐννοεῖται, ὅτι δὲν δύναται νὰ συμβῇ σύγκρουσις ἐκ συναντήσεως, ἀφοῦ τὸ μῆκος τῆς ἀλύσου ἐξασφαλίζει τὴν διασταύρωσιν τῶν ἀμαξῶν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς σιδηρογραμμῆς.

* *

* *

ΑΙ ΟΡΝΙΘΕΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ.

Ἐν Γαλλίᾳ διατρέφονται 40 ἑκατομμύρια ὀρνίθων αἵτινες, πωλούμεναι κατὰ μέσον ὄρον ἀντι 2 1/2 φρ. ἔχουσιν ἀξίαν 100 ἑκατομ. φράγκ.

Αἱ 40,000,000 ὀρνίθες κατ' ἔτος μεταβάλλονται κατὰ πέμπτον καὶ παραδίδονται εἰς τὴν κατανάλωσιν, ἐξ ἧς πρώτη πρόσσδος ἐκ κρέατος 20 ἑκατομμυρίων.

Πέντε ἑκατομμύρια ἀλεκτρούων μεταβάλλονται κατ' ἔτος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὄροις ἐφ' οἷς καὶ αἱ ὀρνίθες, ἐξ ὧν παράγεται δευτέρα πρόσσδος ἐκ κρέατος 5 ἑκατομμυρίων.

Ἐκ τῶν 40 ἑκατομμυρίων ὀρνίθων γεννῶνται κατ' ἔτος 100 ἑκατομ. νεοσσῶν, ἐξ ὧν δύναται τις νὰ παραλάβῃ 10 ἑκατομ. παραγωγοὺς, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν θυσιασθειῶν ὀρνίθων.

Ἐκ τούτου πάλιν ἀφαιρετόν τὸ ποσὸν 10 ἑκατομ. ἕνεκεν ἀπωλειῶν καὶ ἀσθενειῶν.

Ὡστε ἔχομεν ἐν συνόλῳ 80 ἑκατομ. νεοσσῶν, πωλουμένων ἀντι φρ. 1 1/2 τὸ ἐν, ἐξ ὧν προκύπτει ὠφέλεια 120,000,000 φρ.

Τὰ 40,000,000 ὀρνίθων τίκτουσιν ἐκάστη 100 ὠὰ κατ' ἔτος, ὅ ἐστὶν ἐν ὄλον ἐκ 4 δισεκατομμ. ὠῶν, πρὸς 5 ἑκατοστὰ, 240 ἑκατομμύρια.

* *

* *

Ψευδοκαρδιναλίος τις κατεκρατήθη ἐσχάτως ἐν Ρώμῃ ἐν τῷ ναῷ Σιετίνῳ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐτελεῖτο ἐπίσημος ἱεροτελεστία ἐν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἐπετηρίδι τῆς στέφews Λέοντος Η' παρόντος καὶ τούτου μετὰ τῶν αὐλικῶν αὐτοῦ. Παρῆσαν

ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ οἱ μεγάλοι δούκες Σέργιος, Παῦλος καὶ Κωνσταντῖνος, οἱ ἑπτόται τοῦ τάγμα-
τος τῆς Μελίτης, τὸ διπλωματικὸν σῶμα, οἱ προΐ-
στάμενοι τῶν θρησκευτικῶν ταγμάτων καὶ πλη-
θος καρδινάλιων. Ἀΐφνης, λέγει ἡ «Ἰταλία», ἀ-
νεφάνη θόρυβός τις μεταξύ τῶν παρευστῶτων, διό-
τι ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς τελετῆς καὶ καθ'
ἣν στιγμήν οἱ καρδινάλιοι εἰσῆρχοντο ἐν τῷ ναῷ,
ἐφάνη εἰσερχόμενος καὶ καρδινάλιος τις, ὃν οὐδεὶς
ἐγίνωσκεν· ὅτε δὲ οἱ ἐπὶ τῆς τελετῆς ἐπλησίασαν
αὐτῷ, ἵνα ζητήσωσι παρ' αὐτοῦ ἐξηγήσεις, ὁ ἄ-
γνωστος καρδινάλιος, οὐδόλως δίδων τοιαύτας,
ἐπέμενε νὰ εἰσέλθῃ· τότε δ' ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ ἄν-
θρωπος οὗτος πάσχων τὰς φρένας καὶ θέλων νὰ
χειροτονηθῇ καρδινάλιος, ἔλαβε καὶ τὴν ἀρμόζου-
σαν στολὴν. Ὀνομάζεται Μινέλης, λεπτουργὸς
δὲ ὢν καὶ πολλὰκις ἐργασθεὶς ἐν τῷ Βατικάνῳ,
ἐγνώριζε ἀκριβῶς πάσας τὰς γωνίας αὐτοῦ· τό-
τε δ' ἐλθὼν εἰς Βατικάνον μετ' ἄλλων ἐργατῶν
καὶ διερχόμενος τὰς αἰθούσας, παρετήρησεν ἐπί-
τινος τραπέζης στολὴν καρδιναλικήν· ὅθεν περι-
θαλόμενος αὐτὴν ἔσπευσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν να-
ὸν καὶ καταλάβῃ θέσιν μεταξύ τῶν μελῶν Ἰεροῦ
Συλλόγου. Παραδοθεὶς εἰς κλητῆρας τῆς ἀστυνο-
μίας μετηνέχθη εἰς τὸν πλησίον ἀστυνομικὸν
σταθμὸν, ἐνθα γενομένης ἐρεῦνης εὐρέθησαν ἐπ'
αὐτοῦ δύο ἐπιστολαί, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἀπηυθύνετο
πρὸς τὸν Πάππαν, παρ' οὗ ἐξητεῖτο ἵνα κατα-
τάξῃ εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἀγίων ἄτομόν τι κα-
λούμενον Ρωμάνον, ὅστις φαίνεται, ὑπῆρξεν εὐ-
εργέτης αὐτοῦ, ἡ δ' ἐτέρα ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν
βασιλέα, παρ' οὗ ἐζήτηι κάλην ἵνα ἐναποθέσῃ
ἐν αὐτῇ τὰ ὀστέα τοῦ Ρωμάνου.»

«Βυζαντίς».

* *

Κληρικός τις ἐπαρουσίασεν εἰς τὸν Πατροῦ τὸ
σύγγραμμά του, ζητῶν ἐπ' αὐτοῦ τὴν γνώμην του·
«Πάτερ μου, ἀποκρίνεται ὁ Πατροῦ, ἔχετε ὑπη-
ρέτην ὅστις σκουπίζει τὸ δωμάτιόν σας;»

Τοῦ κληρικοῦ ἀπαντήσαντος ὅτι ὄχι, καὶ ὅτι
ἕκαστος κληρικός ὀφείλει νὰ σκουπίζῃ τὸ δωμά-
τιόν του ἀπ᾿ αἵ τῆς ἡμέρας: «Ἐχει καλῶς! ἐπα-
νέλαθεν ὁ Πατροῦ, τότε σκουπίζετε αὐτὸ τετρά-
κις τῆς ἡμέρας, καὶ μὴ χάνετε πλέον τὸν καιρὸν
σας εἰς συγγραμμάς».

* *

Ὁ Ξάνθος ἔπεμψε τὸν Αἴσωπον εἰς τι μέρος·
καθ' ὁδὸν συναντήσας αὐτὸν ὁ ἄρχων τὸν ἠρώ-
τησε ποῦ πηγαίνει. Ὁ Αἴσωπος εἶπε διότι ἦτο
ἀφρημένος εἶτε καὶ δι' ἄλλον τινὰ λόγον ἀπε-
κρίθη ὅτι δὲν ἤξευρε. Ὁ ἄρχων, θεωρήσας τοῦτο
περιφρόνησιν, διέταξε νὰ τὸν φυλακίσωσιν. Ὅτε
ὁ κλητῆρ ὠδήγει αὐτόν: «Δὲν σοὶ φαίνεται ὅτι
καλὰ ἀπήντησα; ἀπεκρίθη. ἤξευρον ὅτι θὰ ὑπά-
γω ἐκεῖ, ὅπου τώρα με ὀδηγεῖς; Μὰ τοὺς θεοὺς,
ὄχι!»

* *

Ἰωσήφ ὁ δεῦτερος, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας,
κατὰ τὸ εἰς Γαλλίαν ταξειδίον του (1781) ἔφθα-
σεν εἰς τὴν πόλιν Ρέτελ πρὸ τῆς ἐκεῖ ἐλευσεως
τοῦ ἐπιτελείου του. Ἡ Ξενοδόχος, ἐν ἣ παρέμε-
νε, γυνὴ φλύαρος καὶ ἀπαρίσκαπτος ἠρώτησεν
αὐτὸν ἐὰν εἶναι ἐκ τῶν τῆς ἀκολουθίας τοῦ αὐ-
τοκράτορος. «Ὅχι ἀπεκρίθη, ἀφοῦ προπορεύο-
μαι». Μετὰ τινά στιγμήν ἐνῶ ἐξυρίζετο τὸν ἠρώ-
τησεν ἐὰν ὑπηρετῇ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι. «Ναί,
λέγει ὁ μονάρχης, ἐνίοτε τὸν ξυρίζω».

—ο—

Ἡ ἐν 800 σελίδι ὑποσημείωσις.

Σημ. Μεταφρ. — Ἀλλ' ἄρά γε τὸ φαινόμενον
τοῦτο δὲν ἀντίκειται πρὸς τὸν δεῦτερον νόμον
τῆς κατὰ Δάρβιν ἐξελιξεως τῶν ὀργανικῶν ὄν-
των (ἴδε σημείωσιν ἐν σελίδι 798) καθ' ὃν ὄρ-
γανόν τι μεταβαλλόμενον συνεπιφέρει ἐκ παρ-
αλλήλου καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν ἄλλων; καθότι
κατὰ Δάρβιν ὀλόκληρος ὁ ὀργανισμὸς ὄντος τινὸς
σχηματίζει ὅλον τι, τοῦ ὁποίου διάφορα μέρη
λίαν στενωῶς καὶ ἀρμονικῶς συσχετίζονται καὶ
συνδέονται πρὸς ἄλληλα.

Π α ρ ο ρ ἄ μ α τ α.

Σελὶς 738 στήλη 1 στίχος 7. Μετὰ τὰς λέ-
ξεις: τοῖς πρώτοις αὐτῶν προγόνους. Πρόσθετε:
Ἀσκαρὸς ὀρισμὸς, διότι ἐπιδέχεται διαφόρους ἐρ-
μηνείας· τῷ ὄντι τί δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διὰ
τῶν φράσεων ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων, τοῖς
πρώτοις αὐτῶν προγόνους;

Σελὶς 776 στήλη 1 στίχος 36 ἀντὶ λευάνθη-
μον ἀνάγνωθι λευκάνθημον. σ. 777 στ. 1 στ. 10
ἀντὶ νοθογενεῖς—νοθογενείας· σ. 777 στ. 2 στ.
8 μετὰ τὴν λέξιν αὐτολεγεῖ πρόσθετε: δυνάμεθα·
σ. 777 στ. 2 στ. 29 μετὰ τὰς λέξεις: ὁμως αὐ-
ται πρόσθετε: αἱ φυλαί· σ. 798 στ. 2 στ. 10 ἀντὶ
καὶ μάλιστα μετὰ ἀνάγνωθι καὶ μάλιστα μετὰξυ.